

Nabavna politika narodnih knjižnica Krapinsko - zagorske županije u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade

---

Šimag, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:848472>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
IZVANREDNI DIPLOMSKI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2020./2021.

Maja Novosel

**Nabavna politika narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske
županije u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Ana Barbarić, izv. prof.

Zagreb, studeni 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također, izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Mladi kao čitateljska publika u narodnim knjižnicama	6
2.1. Definicija mladih i njihovo dobno određenje.....	6
2.2. Razvijanje čitateljskih interesa mladih te prilagođavanje narodnih knjižnica njihovim potrebama	9
3. Knjižnične usluge i odjeli za mlade u narodnim knjižnicama	14
3.1. Pojava i razvoj knjižničnih usluga i odjela za mlade u narodnim knjižnicama	14
3.2. Odabir knjižnične građe i nabavna politika u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade....	17
3.3. Uključivanje mladih u nabavnu politiku narodnih knjižnica	20
4. Knjižna građa za mlade u narodnim knjižnicama	22
4.1. Primjereni tekstovi za mlade	22
4.2. Pojam književnosti za mlade i prevladavajuća tematika u njoj.....	25
5. Problemi tijekom odabira građe za mlade.....	27
5.1. Nepoželjni sadržaji u djelima za mlade te njihov utjecaj na nabavnu politiku knjižnice	27
5.2. Rušenje tabua u djelima za mlade	30
5.3. Primjeri cenzure nepoželjnih sadržaja u djelima za mlade te u lektirnome kanonu	33
5.3.1. Adolescenti kao buntovnici u djelima za mlade.....	34
5.3.2. Droga, nasilje i prostitucija u djelima za mlade	36
5.3.3. Primjeri diskriminacije u djelima za mlade.....	37
5.3.4. Nepoćudni književni klasici u prošlosti te njihova uključenost u današnji lektirni kanon	38
6. Istraživanje čitateljskih interesa mladih te nabavne politike narodnih knjižnica u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	39
6.1. Uvod u istraživanje.....	39

6.2. Prva faza istraživanja – nabavna politika po pitanju građe za mlade u knjižnicama Krapinsko-zagorske županije	40
6.2.1. Cilj istraživanja	40
6.2.2. Metodologija istraživanja i istraživačka pitanja.....	41
6.2.3. Rezultati provedenih istraživanja	43
6.2.4. Interpretacija istraživanja	52
6.3. Druga faza istraživanja – mladi kao korisnici narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije te njihovi čitateljski interesi	55
6.3.1. Cilj istraživanja i istraživačke pretpostavke.....	55
6.3.2. Metodologija istraživanja	56
6.3.3. Rezultati provedenih istraživanja	59
6.3.4. Interpretacija istraživanja	72
7. Zaključak.....	76
Literatura i izvori.....	78
Prilozi	80
Sažetak	83
Summary	84

1. Uvod

U današnje vrijeme mlade se kao članove narodnih knjižnica doživljava vrlo specifičnom skupinom te im knjižnice trebaju posvetiti posebnu pozornost ukoliko žele da oni često koriste knjižnične usluge. Iako se u raznoj stručnoj literaturi pojam mladi ne definira identično te se dobno određenje vezano za navedenu grupu može razlikovati od knjižnice do knjižnice, svi će se složiti da je to vrlo osjetljivo razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi koje je popraćeno raznim fizičkim i psihološkim promjenama. Stoga, što zbog spomenutih psihofizičkih promjena, a što zbog suvremene tehnologije i Interneta koji mladima omogućavaju da odmah dođu do većine željenih informacija, na knjižnicama je velika odgovornost kada za takvu vrstu korisnika treba ponuditi zanimljivu građu te usluge koje će zadovoljiti njihove potrebe.

S obzirom na činjenicu da su se donedavno narodne knjižnice uglavnom dijelile na odjele za djecu i odjele za odrasle, usluge namijenjene mladima nerijetko su bile zanemarivane. Također, ni dan-danas nemaju sve narodne knjižnice posebne odjele za mlade pa se kvaliteta usluga namijenjena toj korisničkoj skupini bitno razlikuje od knjižnične ustanove do ustanove, zavisno o njihovom načinu rada i dobroj volji knjižničara.

Ovaj rad sastoji se od dva dijela, teorijskog te istraživačkog. U teorijskome dijelu opisuju se, na temelju proučene stručne literature, čitateljski interesi mladih te načini na koji bi se narodne knjižnice trebale prilagoditi njihovim potrebama. Zatim, razglaba se o nabavnoj politici narodnih knjižnica kojom se one vode tijekom odabira knjižnične građe za mlade, a u vezi s tim otvara se i pitanje o vrstama sadržaja koji su u današnje vrijeme najtraženiji među mladima. Na kraju, razglaba se o opravdanosti cenzuriranja te tabuiziranja raznih motiva u djelima za mlade tijekom povijesti i pritom iznose konkretni primjeri takvih postupaka.

Drugi dio rada, onaj istraživački, donosi tijek istraživanja s razrađenom metodologijom i rezultatima. Prikazano je na koji se način odabrane narodne knjižnice Krapinsko-zagorske županije nose s problematikom opisanom u teorijskome dijelu te jesu li njihovi postupci vezani za nabavu knjižnične građe u skladu s interesima mladih korisnika. Dakle, dat će se pregled istraživanja provedenog u dvije faze, one koja se odnosi na intervjuiranje djelatnika Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina, Gradske knjižnice Zlatar i Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok, te druge faze vezane za anketiranje učenika Srednje škole Bedekovčina koji su većinskim dijelom korisnici spomenutih knjižnica.

Na samome kraju, tj. u zaključnome dijelu rada, razglaba se o korisnosti provedenog istraživanja.

2. Mladi kao čitateljska publika u narodnim knjižnicama

2.1. Definicija mladih i njihovo dobno određenje

Ako se govori o mladima kao korisnicima u knjižnici, oni podrazumijevaju skupinu ljudi koja se nalazi između djetinjstva i odrasle dobi. U *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež* navodi se kako svaka knjižnica može samostalno odrediti dobni raspon za koji smatra da obuhvaća mladenačku dob te on ponajprije ovisi o kulturi i zemlji iz koje knjižnica proizlazi. Iako je uobičajen raspon koji se veže za pojam mladih, odnosno knjižnične usluge namijenjene mladima, između dvanaest i osamnaest godina, on može biti i drugačije postavljen, tj. ovisno o raznim značajkama često obuhvaća i osobe starije od osamnaest godina.¹

Razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi, koje se još naziva i vrijeme adolescencije (lat. *adolescere* – put prema zrelosti), smatra se poprilično burnim periodom u razvoju svakog čovjeka. Početnu fazu adolescencije prati pubertet (lat. *pubertas* – spolna zrelost) i prvenstveno se odnosi na tjelesno sazrijevanje. Mladi najčešće ulaze u pubertet između jedanaeste i trinaeste godine te tada njihov organizam postiže biološku zrelost i postaje sposoban za reprodukciju. Spomenute promjene najavljuju završetak fiziološkog djetinjstva, no to je samo jedan dio cjelovitog procesa sazrijevanja. Biološka zrelost i sposobnost stvaranja potomstva ne znače da je čovjek odrastao. Za ovo potonje, osim tjelesne, potrebna je i određena razina psihičke i socijalne zrelosti, što se postiže tek u godinama poslije puberteta, tj. u kasnijim periodima adolescencije.² Tada nastupa vrijeme praćeno nizom novih potreba, interesa i problema kojima mladi ljudi dotada nisu bili zaokupljeni.³

---

¹ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

² Usp. Maleš, D. Između djetinjstva i zrelosti. Đakovo: Temposhop, 1995. Str. 11.

³ Usp. Maleš, D. Između djetinjstva i zrelosti. Đakovo: Temposhop, 1995. Str. 7-8.

Lacković-Grgin u publikaciji *Psihologija adolescencije* ističe kako se u današnje vrijeme najšire dobne granice adolescencije kreću od jedanaest pa čak do dvadeset i pet godina. Također, ta granica može biti prolongirana i do tridesete godine. Autorica napominje kako adolescenciju ne treba shvaćati samo kao dobnu kategoriju, već kao period razvoja koji ima svoje psihološke osobitosti koje adolescenciju razlikuju od ostalih životnih perioda.⁴

Dobno određenje u definiranju spomenutog razdoblja relativan je pojam jer, kao što je već spomenuto, različite civilizacije i kulture nemaju ista određenja. Tako je kraj adolescencije u kulturama koje potiču individualizam i nezavisnost individualno definiran u širim granicama, što nije slučaj u kulturama koje potiču kolektivism, zavisnost i poslušnost.⁵

Maleš u publikaciji *Između djetinjstva i zrelosti* tvrdi da, što je zajednica primitivnija, to je doba adolescencije kraće i, obrnuto, što je društvo razvijenije, potreban je dulji period nakon puberteta da bi se mlad čovjek ravnopravno uključio u svijet odraslih.⁶

S obzirom na činjenicu da u suvremenim zapadnim društvima mnoge osobe postupno postaju odrasle, tj. prijelaz u odraslu dob individualne je prirode, neki stručnjaci smatraju da bi period adolescencije trebalo nazvati mladošću (engl. *youth*).⁷ Lacković-Grgin pritom objašnjava kako se u hrvatskom jeziku termin mladost uglavnom upotrebljava kada mislimo na kasnu adolescenciju. Dalje, navodi da se u suvremenoj literaturi iz psihologije životnog vijeka spomenuti termin često koristi i za označavanje mlađe odrasle dobi, zbog čega bi ipak bilo primjerenije koristiti termin adolescencija za period prije prelaska u mlađu odraslu dob.⁸ Navedene tvrdnje dovode do zaključka da čak ni stručnjaci nisu uvijek usuglašeni te istu dobnu skupinu ponekad nazivaju različitim pojmovima.

Valja spomenuti i nekoliko konkretnih primjera koji su samo dokaz toga da određenje pojma mladi često nije jedinstveno. Prvi je primjer iz Njemačke kojeg u svojem znanstvenom članku *Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti* opisuju autori Ivanka Stričević i Srećko Jelušić. Naime, u spomenutoj zemlji devedesetih godina 20. stoljeća započinje uvođenje posebnih usluga za mlade u narodnim knjižnicama te se za donju granicu uglavnom uzimala

---

⁴ Usp. Lacković-Grgin, K. *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2006. Str. 26.

⁵ Usp. Lacković-Grgin, K. *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2006. Str. 26.

⁶ Usp. Maleš, D. *Između djetinjstva i zrelosti*. Đakovo: Temposhop, 1995. Str. 12.

⁷ Usp. Lacković-Grgin, K. *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2006. Str. 26.

⁸ Usp. Lacković-Grgin, K. *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2006. Str. 26.

skupina od dvanaest ili trinaest godina, dok je gornja granica najčešće bila sedamnaest ili osamnaest godina, no u pojedinim njemačkim knjižnicama vidljiva su odstupanja. Takav je recimo slučaj s posebnom knjižnicom za mlade, točnije, podružnicom Gradske knjižnice u Dresdenu, u kojoj je gornja dobna granica navedene skupine postavljena na dvadeset i pet godina.⁹

Zatim, uzmimo jedan primjer iz SAD-a. Tamo je 1995. godine Nacionalni centar za statistiku obrazovanja objavio statistički izvještaj o uslugama i izvorima za djecu i mlade u narodnoj knjižnici u kojem je navedeno da se nazivi djeca i mladi zapravo primjenjuju nejednoliko u različitim knjižnicama. Naime, kada su knjižničari različitih knjižnica upitani da definiraju spomenute pojmove, rezultiralo je time da su navodili različita dobna određenja – u nekim su knjižnicama smatrali da je petnaest godina najniža dobna granica za definiranje mladih, a drugima je pak knjižnicama petnaest godina bila gornja granica. Ipak, najčešći je slučaj bio taj da su podrazumijevali kako se pojam mladi odnosi na osobe u dobi od dvanaest do osamnaest godina.¹⁰

Također, Stričević i Jelušić spominju i sljedeći primjer. Navode da u kontekstu razvoja politike Europske unije koja se odnosi na mlade pojam mladi često označava osobe od trinaest do trideset godina, dakle ovdje se već radi o širem određenju, tj. o dobnoj skupini koja uključuje tinejdžere i mlade odrasle osobe do srednje životne dobi.¹¹

Isto tako, ako se uzme u obzir UN-ova *Konvencija o pravima djeteta* iz 1989. godine, naglašavaju Stričević i Jelušić, zamjećuje se da se u njoj u pravnom smislu djecom smatraju sve osobe do osamnaest godina starosti, iako je u samome dokumentu iz sadržaja vidljivo da se radi i o djeci i o mladima.¹²

---

⁹ Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 1(2010), str. 6.

¹⁰ Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 1(2010), str. 6.

¹¹ Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 1(2010), str. 7.

¹² Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 1(2010), str. 7.

Sudeći po navedenim primjerima, jasno je da problem neujednačenosti vezan za pojam mladi postoji u raznim dokumentima, literaturi i ustanovama te stoga ne začuđuje da se dobna određenja ove korisničke skupine od knjižnice do knjižnice bitno razlikuju.

Suvremeno doba uvelike utječe na odrastanje današnje djece i mladih te se njihovi iskustveni svjetovi razlikuju od onih prije nekoliko desetljeća. Razni stručnjaci, ponajprije pedagozi i psiholozi, tvrde da je odrastanje u današnjem vremenu mnogo zahtjevnije nego prije. Dakle, kao što je dokazano i raznim istraživanjima, proces odrastanja traje duže – razdoblje adolescencije započinje ranije nego kao što je to bilo kod starijih generacija, a tzv. odraslo doba, čiji je početak na neki način obilježen i socijalnim osamostaljivanjem, započinje kasnije, ponekad čak krajem dvadesetih ili na početku tridesetih godina.¹³

Ukoliko se gleda s aspekta knjižne građe za mlade, može se uočiti kako je teško razlučiti granicu između književnosti namijenjene mladima te one za odrasle, kao što se ne može ni točno definirati granicu između adolescencije i odraslog doba. Stoga, tijekom nabave knjižne građe za mlade knjižničari trebaju dobro razmisliti kakvim će se kriterijima voditi tijekom odabira i gdje postaviti granicu.

2.2. Razvijanje čitateljskih interesa mladih te prilagođavanje narodnih knjižnica njihovim potrebama

Interesi se mogu definirati kao specifična usmjerenost čovjekove svijesti i aktivnosti na određene sadržaje.¹⁴ Kada se govori o čitateljskim, odnosno književnim interesima, valja reći kako na njih uvelike utječu socijalni uvjeti. Spomenuto se odnosi na običaje i tradiciju, materijalne uvjete života, obiteljski odgoj te sposobnosti pojedinca, koji su često glavni izvor motiva u životu čovjeka. S druge strane, manje važna nije ni odgojno-obrazovna komponenta, dakle odgajatelji i nastavno osoblje koji, uz obitelj, potiču usmjeravanje i održavanje interesa kod mladih.¹⁵ Uz njih, treba spomenuti i knjižničare jer se oni nerijetko nalaze u poziciji da mogu usmjeravati mlade te imati ulogu u formiranju njihovih čitateljskih potreba.

---

¹³ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 9.

¹⁴ Usp. Kermek-Sredanović, M. Književni interesi djece i omladine. Zagreb : Školske novine, 1985. Str. 14.

¹⁵ Usp. Kermek-Sredanović, M. Književni interesi djece i omladine. Zagreb : Školske novine, 1985. Str. 14.

Čitateljske i književne interese treba poticati i razvijati od malih nogu jer je već dijete predškolske dobi sposobno procijeniti što mu se tematski ili žanrovski više sviđa. Nadalje, to treba nastaviti i tijekom osnovnoškolskog te srednjoškolskog obrazovanja, kada su djeca i mladi intelektualno i emotivno zreliji i puno izbirljiviji u odabiru tekstova za čitanje. Važno je stoga tijekom školovanja pravilno usmjeravati učenike da bi naposljetku razvili kulturu čitanja te postali sposobnima za samostalni odabir odgovarajuće i kvalitetne knjižne građe.¹⁶

Narodne knjižnice važno su informacijsko, obrazovno te kulturno središte korisnika različitih dobnih skupina koji imaju individualne potrebe i interese. Posjećuju ih djeca predškolske dobi, osnovnoškolci, srednjoškolci, studenti, zaposleni, kao i osobe treće životne dobi. Kako bi knjižnice, barem približno, mogle zadovoljiti potrebe, pogotovo one čitateljske, svih navedenih skupina, ponekad je važno provoditi istraživanja među vlastitim korisnicima. Rezultati koji se dobiju često knjižničarima mogu biti reprezentativan pokazatelj onoga što korisnike najviše zanima.

U knjižničarskoj praksi mladi kao korisnici izazivaju veću pozornost tek u posljednje vrijeme. Dugi niz godina spomenuta se kategorija korisnika smatrala prilično zanemarenom u narodnim knjižnicama jer još uvijek nije dovoljno prepoznata kao skupina za koju treba organizirati posebne usluge i službe te ovisi o pojedinačnim poticajima nekih narodnih knjižnica.¹⁷ Stričević i Jelušić ističu kako je jedan od glavnih uzroka te zanemarenosti dugogodišnja tradicionalna podijeljenost narodnih knjižnica isključivo na odjele za djecu i odjele za odrasle. To konkretno znači da su se usluge namijenjene mladima vezivale uz rad dječjih knjižnica, tj. metode i oblici rada s djecom prenosili su se u rad s tinejdžerima.¹⁸ Krajem devedesetih godina dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj mnoge narodne knjižnice naziv „dječji odjel“ mijenjaju u „odjel za djecu i mlade“, iako je vidljivo da se mladi tinejdžeri i dalje percipiraju kao djeca, a oni stariji kao odrasli korisnici. To znači da spomenuta podjela slijedi samo formalne granice vezane uz osnovno i srednje obrazovanje, dok psihofizičke osobine mladih ljudi zanemaruje.¹⁹

---

¹⁶ Usp. Kermek-Sredanović, M. Književni interesi djece i omladine. Zagreb : Školske novine, 1985. Str. 14.

¹⁷ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 3.

¹⁸ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 3.

¹⁹ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 3-4.

Razdoblje adolescencije koje je povezano s mladima kao skupinom korisnika knjižnice obilježeno je ekstremnim oscilacijama osjećaja, emocionalnim opterećenjima i nesigurnostima, prvim vezama s drugim spolom, konfliktima u roditeljskome domu te školi i sl. Narodne bi se knjižnice, ukoliko žele privući mlade, trebale tome prilagoditi odgovarajućim uslugama, modernim uređenjem knjižničnih prostorija namijenjenih boravku spomenute skupine, ali i primjerenim pristupom osoblja. Dobar i kompetentan knjižničar u neku ruku mora biti i pedagoški osviješten, dakle treba imati razumijevanja za mlade ljude, znati na koji im način pristupiti, otkriti koji su njihovi interesi, pratiti nove trendove i, primjereno tome, zainteresirati ih za sadržaj knjižnice kako bi se oni što češće vraćali. Recimo, u današnje doba slobodno vrijeme mladih često je povezano s korištenjem medija. Filmovi, serije, glazba, videoigre i popularne televizijske emisije veoma su važni za mlade te bi i knjižnice trebale nuditi sadržaje koji se na neki način odnose na spomenuto. Na primjer, često takvu vrstu medija prati popratna literatura. Bilo bi stoga poželjno da knjižnice uz uobičajenu knjižnu građu, ukoliko već nisu, svoju ponudu i usluge prošire i na razne časopise za računala, glazbu ili sport, kao i knjige koje prate određene serije i filmove. Knjižnice tako ne bi trebale nuditi samo tradicionalnu građu, već se i ponašati u skladu s trendovima.²⁰ Da bi mladi imali veću motivaciju za čitanjem, veoma je važno to što im se nudi na raspolaganje jer ako ponuda nije raznolika i opsežna, teže će pronaći ono što im može pričinjavati zadovoljstvo i užitak.

Također, važno im je ponuditi tematiku s kojom se oni mogu poistovjetiti, odnosno s čime se i sami susreću u stvarnome životu, npr. o muško-ženskim odnosima, odnosima među vršnjacima, problemima koji se javljaju u školi i u obitelji. Popularne su i teme vezane za probleme koji obuhvaćaju sve dobne skupine, kao što su alkohol, pušenje i droga, ali i danas sve izrazitije nasilje prema drugome i sebi. U današnje vrijeme sve je manje tabu tema u književnosti za mlade te u njoj mladi često pokušavaju pronaći odgovore na mnoga pitanja koja ih muče.²¹

Njemačka knjižničarka Rita Schmitt u radu *Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku* ističe da iako je mladenačka kultura vrlo promjenjiva, knjižnice bi trebale

---

²⁰ Usp. Schmitt, R. *Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku*. // *Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 17.

²¹ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. *Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine*. Anafora 2, 6(2019), str. 291.

biti izuzetno osjetljive za nove teme i trendove i svoju ponudu neprestano usklađivati s tim promjenama.²² Prilikom nabave građe koja je zanimljiva mladima treba se koristiti i nekonvencionalnim načinima nabave i sredstvima informiranja (knjižare sa širokom ponudom časopisa, popularni dućani, dućani sa stripovima, dućani s maštovitom ponudom).²³

Također, kako bi se održala aktualnost zbirke, potrebno je često izdvajati onu građu čije teme više nisu toliko u trendu, niti ih mladi doživljavaju popularnima. To znači da rezultat stvaranja takve vrste zbirke nije reprezentativna građa za mlade koja je jednaka u svim knjižnicama, nego individualna građa, usklađena s interesima mladih s područja na kojemu knjižnica djeluje. Ponekad nije bitno da se pokriju sve teme i područja, već da se s manjom, ali aktualnom građom animiraju te zainteresiraju mladi.²⁴

Ako se govori o konkretnim istraživanjima čitateljskih navika i interesa mladih u Hrvatskoj, koja mogu poslužiti kao orijentir narodnim knjižnicama u nabavi odgovarajuće građe za mlade, dolazi se do zaključka je do današnjih dana provedeno mnogo međusobno neovisnih istraživanja, i to većinom za potrebe izrade diplomskih radova na raznim fakultetima diljem zemlje. Nema većih istraživanja u novije vrijeme provedenih na nacionalnoj razini, a koja bi na neki način dala uvid u širi kontekst čitanja mladih u Hrvatskoj.²⁵ Martinović, Grgić te Kotromanović u znanstvenome članku *Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljenoj u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine* osvrću se, između ostalog, na nekoliko novijih istraživanja vezanih za čitateljske interese mladih u Hrvatskoj te u svijetu. Dolaze do zaključka da se rezultati hrvatskih istraživanja ne razlikuju previše od rezultata koje donose istraživanja čitateljskih interesa mladih drugdje u svijetu.²⁶ Autorice

---

²² Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 23.

²³ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 23.

²⁴ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 23.

²⁵ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. *Anafora* 2, 6(2019), str. 291.

²⁶ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. *Anafora* 2, 6(2019), str. 291.

ukratko navode rezultate istraživanja provedenih u Delhiju, Norveškoj, Turskoj te za potrebe izrade jednog diplomskog rada u Hrvatskoj, a njihovom analizom može se zaključiti da mladi više preferiraju beletristiku od publicistike. Što se tiče samih žanrova, najviše se opredjeljuju za trilere, horore, kriminalističko-detektivske priče te romantična djela. Valja naglasiti da djevojke u odnosu na mladiće prednjače u čitanju romantičnih dramatičnih priča. Također, dok one vole čitati o slavnim i popularnim osobama, mladići se radije opredjeljuju za povijest i sport.²⁷

Navest će se još jedno istraživanje koje je 2010. godine Karol Visinko, profesorica s Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci, provela za potrebe izlaganja na stručnome skupu školskih knjižničara Grada Zagreba i Zagrebačke županije o temi *Odgoj čitanjem* (2010.), pritom ispitavši 54 učitelja i 403 učenika iz ukupno sedam osnovnih škola Rijeke, Zagreba i Varaždina. Iako je ono vezano za školske knjižnice, kasnija interpretacija dobivenih rezultata te autoričini popratni prijedlozi mogu biti poučan primjer i narodnim knjižnicama u interakciji s mladima. Autoričino se anketno ispitivanje odnosilo na odnos prema čitanju, čitateljske interese, poteškoće u čitanju i suradnju sa školskom knjižnicom. Iznoseći nakon toga rezultate, navodi prijedloge upućene knjižničarima koje su ispitani nastavnici predložili u svrhu bolje posjećenosti učenika školskoj knjižnici. Neki od njih su sljedeći: učestaliji susreti s književnicima i novinarima te s onima koji čitaju i interpretiraju tekstove (glumci, radijski i televizijski voditelji), učestaliji susreti s knjižničarem radi organiziranih razgovora o knjigama koje nisu obavezna lektira, osmišljavanje motivacije za čitanje novih i starih vrijednih knjiga, rad s učenicima na njihovu slobodnome izboru knjiga te s tim u vezi i češće ispitivanje učeničkih interesa za knjigu i čitanje, učestalije objavljivanje preporuka za čitanje neelektivnih djela, organiziranje stalnih klubova čitatelja koji žele više, organiziranje aktivnosti koje se odnose na pročitana djela, organiziranje predstavljanja novih knjiga, organiziranje izbora najboljih čitatelja, objavljivanje poruka učenika pokraj ulaza u knjižnicu, primjerice „Pročitao sam...“ / „Pročitaj i ti jer...“ itd.²⁸ Visinko tako iznosi smjernice koje se odnose na unaprjeđenje rada školskih knjižnica, no očito je da one mogu poslužiti kao dobar primjer narodnim knjižnicama u razvijanju čitateljskih interesa kod mladih korisnika, a što bi potencijalno rezultiralo i boljom posjećenošću knjižnice.

---

²⁷ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitek u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. Anafora 2, 6(2019), str. 291.

²⁸ Usp. Visinko, K. Čitanje. Poučavanje i učenje. Zagreb : Školska knjiga, 2014. Str. 146.

3. Knjižnične usluge i odjeli za mlade u narodnim knjižnicama

3.1. Pojava i razvoj knjižničnih usluga i odjela za mlade u narodnim knjižnicama

O mladima se kao korisnicima narodnih knjižnica počinje govoriti još početkom dvadesetog stoljeća u Americi, a ponajviše nakon Drugog svjetskog rata kada se pokušava na neki način zaboraviti na sve loše stvari koje su proistekle iz njega te omogućiti mladima da, posvećujući se čitanju književnosti, spoznaju ljepši svijet. U Münchenu se 1949. godine otvara Međunarodna knjižnica za mlade, čiji je cilj osnivanja bio *širiti mir, trpeljivost i razumijevanje među djecom i mladima pomoću knjiga iz različitih kultura i na različitim jezicima*.²⁹

Nekoliko godina kasnije, točnije, 1957., UNESCO je objavio priručnik za rad s djecom u narodnim knjižnicama, u kojem je dio posvećen i mladima u knjižnici te programima koji se za njih predlažu.³⁰

Tek u devedesetim godinama dvadesetog stoljeća dolazi do velikog usmjeravanja pozornosti knjižničarske zajednice na potrebe mladih kao posebne korisničke skupine u knjižnicama te se pokreću mnogi raznovrsni projekti kako bi se osmislio rad s tinejdžerima. Posebno se to odnosi na njemačke knjižnice. Razlozi takvog posvećivanja pažnje mladima vezani su uz IFLA-inu objavu prvog izdanja *Smjernica za knjižnične usluge za mladež*, ali i pojavu novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija koje mladi brzo prihvaćaju i usvajaju.³¹

Praksa vezana za knjižnične usluge za mlade kao posebnu korisničku skupinu u hrvatskim narodnim knjižnicama relativno je kratkog vijeka. Stričević i Jelušić ističu kako su u Hrvatskoj posljednjih desetljeća prošloga stoljeća knjižnice posebnu pozornost pridavale djeci i razvoju dječjih odjela, posebno usluga za djecu najranije dobi. Nažalost, za djecu

---

²⁹ Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 8.

³⁰ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 8.

³¹ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 8.

tinejdžerske dobi takve usluge, odnosno programi, izostaju. Razlog tome Stričević i Jelušić vide u usklađivanju dobi korisnika dječjih knjižnica sa završetkom osnovne škole. To znači da se prirodne razvojne etape, koje određuju potrebe i interese pojedinca, podređuju formalnim granicama koje se vode trajanjem osnovnoškolskog obrazovanja, a posljedica je podjela unutar narodne knjižnice na dva dijela, tj. na odjel za djecu i odjel za odrasle.³²

Prvi odjel za mlade u Hrvatskoj otvoren je 2000. godine u Knjižnici Medveščak. Organizacija i struktura novog odjela razrađena je na temelju znanstvenih spoznaja, prikaza dobre prakse iz raznih zemalja te tadašnjeg izdanja IFLA-inih *Smjernica za knjižnične usluge za mladež*. Pritom se posebno pazilo na specifičnosti populacije, čitateljske interese i informacijske potrebe mladih, kao i na sve zahtjeve koji su navedeni u *Smjernicama*, na primjer na izgled prostora, odabir medija, ponudu organiziranih programa te stručno osoblje koje zna raditi s mladima. Otvaranje spomenutog odjela utjecalo je i na bitno mijenjanje prakse u ostalim hrvatskim narodnim knjižnicama.³³

Stričević i Jelušić napominju kako se sa stajališta organizacije knjižničnih službi i usluga za mlade u narodnoj knjižnici mogu izdvojiti tri osnovna koncepta: *knjižnica za mlade*, *odjel za mlade* i *program za mlade*.³⁴

Ako se govori o konceptu *knjižnica za mlade*, misli se ponajprije na službe i usluge u prostoru koji je izvan narodne knjižnice i djeluje kao ogranak. Dobar primjer za spomenuto bila bi karlovačka Knjižnica za mlade Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“.³⁵

Drugi koncept, *odjel za mlade*, vezan je za smještaj posebnih službi i usluga za mlade u prostoru narodne knjižnice, a odnosi se na prostor koji nije sastavni dio odjela za djecu ili odjela za odrasle, te se tamo nalaze zbirke knjižnične građe za mlade. Nadalje, na takvom se tipu odjela provode razne aktivnosti za mlade, pri čemu sudjeluje i osoblje namijenjeno samo

---

³² Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 12.

³³ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 13.

³⁴ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 18.

³⁵ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 18.

njima. Takav je koncept poznat u Hrvatskoj, ali ipak se puno češće pojavljuje u zapadnim zemljama, na primjer vrlo je popularan u Njemačkoj te u američkim narodnim knjižnicama.³⁶

Posljednji koncept, *program za mlade*, podrazumijeva posebne programe namijenjene mladima koji se provode u sklopu postojećih odjela narodne knjižnice, tj. odjela za djecu, odjela za odrasle ili u suradnji oba odjela. Takav je oblik najčešći i na neki način najmanje „kompliciran“ jer zahtijeva povremene aktivnosti usmjerene na potrebe mladih kao korisnika narodne knjižnice.³⁷

Autori Stričević i Jelušić ističu kako se *odjel za mlade* pokazao najboljim jer izdvojeni prostor pomaže mladima da se identificiraju s ostalim vršnjacima te tako osjećaju dijelom grupe za koju ih vezuju zajednički interesi. Osim toga, stručno se osoblje posvećuje samo njima, a postojanje odjela unutar knjižnice pridonosi javnoj vidljivosti i prepoznatljivosti djelatnosti same knjižnice. Bitna prednost koju autori spominju jest i horizontalna te vertikalna prohodnost unutar knjižnice. Naime, horizontalna prohodnost podrazumijeva mogućnost korištenja svim izvorima u knjižnici, od odjela za djecu do odjela za odrasle, ovisno o potrebama. Vertikalna je prohodnost kada se knjižničnim službama i uslugama prati odrastanje svakog korisnika na jednome mjestu, tj. prijelaz s odjela za djecu na odjel za mlade, odnosno kasnije i na odjel za odrasle, što stvara naviku korištenja narodnom knjižnicom u cjelini.³⁸ Rita Schmitt u radu *Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku* ističe kako je to odlično rješenje jer mlade korisnike ne treba ograničiti na prostor za mlade. Ponuda prostora za mlade mora biti koncipirana tako da omogućava pristup u sva druga područja knjižnice. Navodi kako je vrlo korisno kada se u blizini prostora za mlade nalaze ponude za odrasle korisnike, npr. audiovizualni i elektronički mediji, časopisi i sl., jer spomenuto može biti zanimljivo i mladima.³⁹

---

³⁶ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 18.

³⁷ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 18.

³⁸ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 20.

³⁹ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 20.

I za kraj, valja napomenuti kako se poseban prostor u kojem se odvijaju samo knjižnične usluge za mlade može smatrati vrlo važnim jer se mladi korisnici međusobno mogu identificirati kao pripadnici određene skupine koja će tamo rado svraćati, međusobno se družiti te dijeliti svoje interese i razmjenjivati iskustva. Tijekom uređenja spomenutog prostora knjižničari bi mogli uključiti i mlade koji će najbolje znati dati savjet o tome kako bi trebao izgledati prostor u kojem se oni dobro osjećaju i koji općenito odražava njihovu kulturu.⁴⁰

3.2. Odabir knjižnične građe i nabavna politika u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade

Mladi su kao zasebna skupina korisnika u narodnim knjižnicama veoma specifični, ne samo zbog činjenice da adolescentske godine sa sobom donose razne fizičke i psihičke promjene, već i zbog suvremenog svijeta kojim su okruženi. Naime, današnji mladi naraštaji podložni su brzim promjenama trendova kojima se neprestano moraju prilagođavati, a osim toga, žive u vrijeme kulturne različitosti i globalizacije, pojave novih vrsta pismenosti i medija komunikacije, kao i informacija koje su dostupne svima na svakome koraku. Sve to utječe na njihovo brže sazrijevanje u odnosu na nekada, a knjižnice, kako bi ostale u trendu s vremenom i pokorile se zahtjevima modernih mladih korisnika, moraju biti spremne mijenjati svoj tradicionalan pristup.⁴¹ Stoga, kako bi zadovoljili potrebe mladih u današnjem ubrzanom svijetu, knjižničari s posebnom pažnjom trebaju pristupiti odabiru građe i kreiranju usluga namijenjenih mladima.

Plan nabave knjižnične građe zasniva se na prikupljenim i obrađenim podacima u fazi istraživanja zajednice korisnika i njezinih potreba za knjižničnim službama i uslugama, na podacima o namjeni knjižnice, njezinim ciljevima i zadacima te podacima o postojećem fondu.⁴²

---

⁴⁰ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 20.

⁴¹ Usp. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 20.

⁴² Usp. Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994. Str. 34.

Izgradnja knjižničnog fonda vrlo je bitan postupak u knjižničnome poslovanju i tijekom spomenutog procesa važno je istražiti zajednicu korisnika knjižnice za koju se nabavlja građa te njihove potrebe. Neki od najvažnijih podataka koje bi knjižnično osoblje trebalo prikupiti prije izgradnje, odnosno nadopune fonda, su broj i struktura (dobna, obrazovna, interesna itd.) članova zajednice korisnika, njezine povijesne značajke, privredno i kulturno stanje u kojem djeluje zajednica korisnika i knjižnica i drugo.⁴³

Prilikom planiranja usluga za mlade u narodnim knjižnicama, a pritom i odabira relevantne knjižnične građe, valja na umu imati koja je uopće svrha knjižničnih usluga za navedenu dobnu skupinu. U *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež* navodi se da bi knjižnične usluge za spomenutu populaciju trebale omogućiti prijelaz s usluga za djecu na usluge za odrasle na temelju jedinstvenih potreba mladih, nadalje, da mladi ljudi trebaju i zaslužuju usluge koje zadovoljavaju njihove potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i razonom, te da bi usluge trebale promovirati pismenost, cjeloživotno učenje, informacijsku pismenost i čitanje iz užitka.⁴⁴

Kada knjižnica planira usluge za mlade, važno je, kao što je već i spomenuto, prikupiti podatke o tim korisnicima te odrediti vlastite ciljeve. Prikupljanje podataka iz različitih izvora omogućit će knjižnici upoznavanje mladenačke populacije i donošenje utemeljenih odluka o programu i uslugama. Prema *Smjernicama*, djelotvoran plan usluga za mladu populaciju trebao bi uključivati tri do šest dugoročnih ciljeva. Knjižnice bi na taj način zapravo trebale pokušati utvrditi koji su ciljevi od najveće važnosti za knjižnične usluge za mlade ili njihovo poboljšanje, a pritom, u skladu s prioritetnim ciljevima, treba planirati i sredstva. S vremenom, knjižnica bi se trebala potruditi oko postizanja ranije definiranih ciljeva kako bi mogla ostvariti održivi napredak, umjesto da rasipa sredstva u više smjerova, a bez uspjeha. Dakle, svaka će knjižnica, na temelju potreba korisnika, odrediti drugačije ciljeve. Tako možda neke knjižnice žele naglasak staviti na izgradnju zbirke za mlade, druge na opremanje zanimljivog prostora, a treće na obrazovnu podršku i poboljšanje pismenosti mladih.⁴⁵

---

⁴³ Usp. Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994. Str. 33.

⁴⁴ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

⁴⁵ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Ako se govori o izgradnji knjižnične zbirke, Schmitt navodi kako je u tom procesu usmjerenje prema interesima mladih puno važnije od pedagoških ambicija knjižnice. Dakle, knjižnice međusobno ne trebaju težiti tome da njihove zbirke budu slične, već vrsta zastupljene građe treba biti prilagođena mladim korisnicima određene knjižnice. Nije isto nalazi li se knjižnica u gradskome predjelu s dobrostojećim stanovništvom, u predjelu s većim udjelom stranaca ili pak mjestu u kojem se nalazi više socijalno ugroženog stanovništva. Mlade se korisnike u skladu s tim treba tretirati kao korisnike određenih sadržaja, kojima knjižnica treba pružiti usluge koje su u skladu s njihovim potrebama i interesima.⁴⁶

Također, Schmitt smatra da su u procesu izgradnje knjižnične zbirke svi mediji jednako bitni i da to što je neka građa tiskana ne znači, što se ponekad tradicionalno doživljava, kako je i kvalitetnija od neknjižne građe. U kojoj će mjeri određeni mediji, odnosno knjižna građa biti zastupljeni u knjižnici, ovisi o vrsti korisnika te učestalosti njihovih navika. Dakle, građa za mlade može se i u jednakome omjeru sastojati od tiskane i neknjižne građe. Iako su knjige veoma važne, ne smijemo zanemariti moć glazbe, računala i časopisa koji su mladima poprilično bliski. Schmitt to objašnjava tezom da lektira kao knjižna građa namijenjena mladima ne odgovara uvijek njihovim željama. Lektira za mlade svojim je temama više orijentirana na srednju klasu, i kao takva najviše odgovara djevojkama gimnazijskog obrazovanja, ali ne nužno i drugim skupinama mladih. Za knjižnice ta činjenica znači da se moraju više otvoriti prema potrebama slobodnog vremena i zabavi mladih korisnika, tj. prema medijima kulture za mladež i njenim temama, kao što su glumci, moda, sport, filmovi, serije, glazba, računala, grafiti i sl. Pritom nije toliko važna literarna kvaliteta, već spoznaja da će spomenuta građa zadovoljiti interese mladih. Aktualne teme koje nisu od dugotrajnog interesa, npr. glumci, glazba, moda ili novosti u razvoju računala, mogu se bolje slijediti kroz široku ponudu časopisa, nego s knjigama.⁴⁷

Kada se uzme u obzir isključivo knjižna građa, odnosno izgradnja knjižnih zbirki, može se reći da u praksi knjižničari često razmatraju zahtjeve roditelja i nastavnika, čitaju prikaze knjiga i biraju prema njima, zatim, nastoje uskladiti nabavu građe iz određenog

---

⁴⁶ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 19.

⁴⁷ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 22.

područja s potrebama mladih, njihovim školskim zadacima, ali i općim čitalačkim potrebama.⁴⁸ Za dobrobit mladih nužno je ponuditi mladima kvalitetne knjižne zbirke jer oni postaju oštroumniji čitatelji što više čitaju i što je veća raznovrsnost pročitane literature. Što mladi više znaju o svom svijetu, to više saznaju i o samima sebi, tj. tko su zapravo oni, koliko vrijede i za što se zalažu. Također, mladima treba isticati i važnost književnosti koja je značajna zbog budućih akademskih dobrobiti jer su oni koji postižu dobre rezultate u školama velikim dijelom i kvalitetni čitatelji. Ukoliko mladi nisu sposobni samostalno pristupiti znanju i informacijama u knjigama, ne mogu ni ostvariti svoju punu intelektualnu sposobnost.⁴⁹

3.3. Uključivanje mladih u nabavnu politiku narodnih knjižnica

Prema *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež*, svaka narodna knjižnica služi drugačijoj zajednici i zato ima različite prioritete i potrebe. Iako posebne knjižnične usluge za mlade ne postoje u svim zemljama, valja naglasiti da je mladost jedinstveno životno razdoblje. Mladi imaju pravo na usluge jednake kvalitete kao i ostale dobne skupine stanovništva. Gdje god je to moguće, usluge za mlade trebalo bi osmisliti u suradnji s predstavnicima ciljne skupine.⁵⁰

Knjižnice koje mladima žele ponuditi djelotvorne i smislene programe trebaju nastojati uključiti spomenutu grupu u sve faze nastajanja tih programa. Mladi ljudi mogu biti aktivno uključeni u planiranje, provedbu i vrednovanje njima namijenjene građe, usluga te programa, što je najbolji način na koji se može pridonijeti njihovu pozitivnom razvoju. Knjižničari se prema mladima trebaju odnositi s poštovanjem i prihvaćanjem, svjesni da bi njihove potrebe mogle biti drukčije od onoga što narodne knjižnice tradicionalno nude i trebaju biti spremni prilagoditi se takvoj činjenici.⁵¹

---

⁴⁸ Usp. Higin, S. I. *Javne biblioteke i službe za mlade*. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009. Str. 87.

⁴⁹ Usp. Higin, S. I. *Javne biblioteke i službe za mlade*. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009. Str. 70.

⁵⁰ *Smjernice za knjižnične usluge za mladež* : prerađeno izdanje *Smjernica* koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; *Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež* : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

⁵¹ *Smjernice za knjižnične usluge za mladež* : prerađeno izdanje *Smjernica* koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; *Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež* : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Dakle, mladi najbolje znaju koja im vrsta građe odgovara, što je trenutno popularno, odnosno što im je najkorisnije, a knjižnice to trebaju prihvatiti te ih uključiti u svoju nabavnu politiku.

Pritom veliku ulogu ima i samo knjižnično osoblje koje, kako bi se približilo mladima te prepoznalo njihove interese, treba posjedovati neke od sljedećih kompetencija navedenih u *Smjernicama za knjižnične usluge za mladež*: razumijevanje jedinstvenih razvojnih potreba mladih ljudi, poštivanje mladih ljudi kao osoba, poznavanje mladenačke kulture i interesa, sposobnost uspostavljanja suradnje s drugim društvenim skupinama koje se bave potrebama mladih, prilagodljivost u praćenju promjenjivih potreba i interesa mladih, sposobnost uspostavljanja suradništva s mladim ljudima, poznavanje svih medija, uključujući knjige i građu u svim formatima te, naposljetku, suradnja s drugim ustanovama.⁵²

Zahvaljujući redovitoj suradnji s drugim stručnim, kulturnim i obrazovnim ustanovama u zavičaju koje se također bave mladima, knjižnice mogu poboljšati svoje usluge te se upoznati s novim trendovima, aktualnim društvenim problemima i drugim mjesnim pitanjima i tako doprijeti do onih mladih koji ne posjećuju knjižnicu. Na taj način mogu se osmisliti i provesti zajednička rješenja u cilju poboljšanja kvalitete života mladih ljudi.⁵³

Mlade korisnike trebalo bi uključiti u osmišljavanje i provedbu usluga knjižnica na način da se uvažava njihovo znanje i izbor jer samo tako knjižnice im mogu ponuditi građu koja je najviše u skladu s njihovim potrebama.

Na kraju, valja dati konkretan pozitivan primjer suradnje knjižnice i mladih, koji Schmitt navodi u radu *Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku*. Naime, ona smatra da su mladi za svoju kulturu stručnjaci te da je suradnja s njima na knjižničnim odjelima nužna. Spominje tako primjer iz knjižnica u Hamburgu i Rostocku u kojima su nabavljani razni mediji namijenjeni mladima (računalne igre, glazbeni CD-i i sl.). Knjižnice su iskoristile njihovo znanje i mišljenje tako da su ih potaknule da svoje želje napišu na zidne novine u knjižnici. U skladu s tim željama i postojećim budžetom u ravnomjernim je razmacima obavljana nabava. Prije nabave je zajedno sa zainteresiranim

---

⁵² Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

⁵³ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

korisnicima sastavljen popis, pri čemu su uzeti u obzir različiti glazbeni stilovi te je naposljetku knjižničarka zajedno s grupom mladih korisnika otišla u nabavu građe za knjižnicu.⁵⁴ Mladi koji pripadaju spomenutim knjižnicama tako su sudjelovali kod svih važnih pitanja, odnosno imali su odlučujući utjecaj na izbor medija. Na taj je način, koristeći znanje i izbor mladih osoba, pronađen put koji je knjižnicama omogućio da svojim mladim korisnicima, neovisno od okruženja, pruže ponudu koja će odgovarati njihovim interesima, pritom ih polako pridobivajući da se češće vraćaju knjižnici i prepoznaju je kao mjesto u kojem je ugodno i zanimljivo boraviti.⁵⁵

4. Knjižna građa za mlade u narodnim knjižnicama

4.1. Primjereni tekstovi za mlade

Narodne knjižnice trebaju imati raznoliku knjižnu građu za mlade jer se pojedinci spomenute dobne skupine vrlo razlikuju s obzirom na interese, zrelost, potrebe i sposobnosti.

Knjižni fond mora obuhvaćati romane različitih žanrova, npr. znanstveno-fantastični, fantastični, ljubavni, kriminalistički, avanturistički, dramski i sl., kako bi mladi mogli birati ono što ih najviše zanima. Ne treba zanemariti ni literaturu vezanu za različitu vrstu glazbe, koja ima veliku ulogu u životu mladih, a posebno onu suvremenu i popularnu.⁵⁶

Tiskana građa, osim knjiga, trebala bi uključivati i razne časopise koji su popularni među mladima, brošure, postere, stripove, crtane romane i sl.

---

⁵⁴ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 26.

⁵⁵ Usp. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 19.

⁵⁶ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Vrlo je važno posvetiti pažnju mladima s posebnim potrebama i onima koji pripadaju društvenim i jezičnim manjinama. To znači da u knjižnome fondu, ovisno dakle o strukturi stanovništva u mjestu, treba biti obuhvaćena građa na drugim jezicima, zatim građa koja uvažava kulturne raznolikosti, ali i ona na Brailleovom pismu i sa slikama znakovnog jezika, ukoliko za to ima potrebe.⁵⁷

Kao što je već bilo riječi u prethodnim poglavljima, knjižnice bi trebale uvažavati interese svojih mladih korisnika te ih uključivati u izbor knjižne građe. Trendovi za mlade često se mijenjaju i knjižnica treba biti spremna za prilagođavanje tim promjenama. To se posebno odnosi na građu vezanu za razne filmove, serije, glazbu, glumce i pjevače. Kako bi se održala aktualnost zbirke, valja nabavljati novu građu popularnu među mladima, a izdvajati onu koja više nije aktualna. Sadržaj knjižne zbirke na odjelu za mlade u određenoj knjižnici ovisit će o interesima mladih korisnika koji pripadaju toj zajednici. Dakle, ne postoji reprezentativna knjižna zbirka za mlade, već se ona od knjižnice do knjižnice razlikuje ovisno o strukturi i zahtjevima korisnika.

Kada se biraju tekstovi za mlade, valja voditi brigu i o tome jesu li oni primjereni za spomenuti uzrast. Iako je tijekom povijesti mnogo tema smatrano tabuom te su knjižničari, kako ne bi dolazili u neprilike s vlastima, odgajateljima i roditeljima, „problematična“ djela naveliko izbjegavali, danas možemo govoriti o svojevrsnoj liberalizaciji na knjižničnim odjelima za mlade, tj. u djelima za mlade piše se uglavnom slobodno o svim temama. S obzirom na činjenicu da danas mladi mogu doći u doticaj sa svakojakim temama zbog stalne izloženosti raznim medijima, društvenim mrežama te internetskim portalima, bilo bi besmisleno i licemjerno sakrivati od njih bilo što.

Grosman u djelu *U obranu čitanja : čitatelj i književnost u 21. stoljeću* ističe pitanje treba li i tko uopće odlučivati o tome što mladi trebaju čitati. Iako njezino polje interesa nisu tabuizirane teme jer smatra da takvih više nema u književnosti za mlade, otvara problematiku vezanu za trivijalnu književnost ili, kako se spomenuti žanr češće naziva u narodu, literarni šund, te razglaba o njezinim potencijalnim štetnostima za mladog čitatelja.⁵⁸

---

⁵⁷ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

⁵⁸ Usp. Grosman, M. *U obranu čitanja : Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb : Algoritam, 2010. Str. 102.

Grosman navodi da čitanje literarnog šunda svojim pojednostavljenim i lažnim rješenjima, zatim, konvencionalnim predodžbama i stereotipnim izražavanjem postupno iscrpljuje i zatupljuje čitateljevu urođenu radoznalost te sposobnost doživljavanja, čime se dodatno onemogućuje razvoj njegove čitateljske sposobnosti. Nadalje, ističe kako tekst koji je sam po sebi usmjeren samo na zadovoljavanje unaprijed poznate i određene potrebe, tu će potrebu zadovoljiti na unaprijed poznat način. Od čitatelja neće zahtijevati nikakvu prilagodbu na nove mogućnosti i nepoznata rješenja, a time mu neće pružiti ni mogućnost, za razliku od umjetničkog teksta, da razvije svoje čitateljske potrebe i sposobnosti. Dakle, ponavljanjem očekivanih stereotipnih situacija ostavit će ga u nepoznavanju drugih boljih mogućnosti literarnog doživljaja i zahtjevnijeg izražavanja. Na kraju će čitatelj ostati oblikovan na taj način da je sposoban čitati samo literarni šund, dok će mu čitanje zahtjevnijih tekstova koji traže aktivno prilagođavanje biti onemogućeno i strano.⁵⁹

S druge strane, ako se pak razmotri činjenica da mladi danas sve manje čitaju, možemo se složiti da je bolje ako čitaju uopće, makar to bila i trivijalna književnost, što, navodi Grosman, u zadnje vrijeme zagovara sve više stručnjaka.⁶⁰ Ponekad kod neiskusnih čitatelja i čitanje najjednostavnijih priča može predstavljati prvu stepenicu do čitanja ozbiljne literature. Čim bilo koju skupinu tekstova prestanemo promatrati s tradicionalnog stajališta, tj. određenu kao kvalitetnu postupcima kanoniziranja ili, s druge strane, kao trivijalnu literaturu, sve te spomenute tekstove treba gledati kao dio literarnog sustava, odnosno kao rezultat pišćeve kreativnosti, a pritom je važna i pozitivna recepcija kod čitatelja.⁶¹

Dakle, mladim korisnicima knjižnice mogu se dati savjeti i preporuke o literaturi za koju se smatra da je prihvatljiva te da će ih obogatiti kao čitatelje, no uvijek treba poštovati i njihovu volju te graditi knjižne zbirke prvenstveno u skladu s njihovim interesima.

---

⁵⁹ Usp. Grosman, M. U obranu čitanja : Čitatelj i književnost u 21.stoljeću. Zagreb : Algoritam, 2010. Str. 114.

⁶⁰ Usp. Grosman, M. U obranu čitanja : Čitatelj i književnost u 21.stoljeću. Zagreb : Algoritam, 2010. Str. 102.

⁶¹ Usp. Grosman, M. U obranu čitanja : Čitatelj i književnost u 21.stoljeću. Zagreb : Algoritam, 2010. Str. 104.

4.2. Pojam književnosti za mlade i prevladavajuća tematika u njoj

Zima i Hameršak u publikaciji *Uvod u dječju književnost* za pojam književnosti za mlade koriste izraz adolescentska književnost. Spomenuti termin odnosi se na književnost čiji su čitatelji tinejdžeri.⁶² Adolescentska je književnost donedavno u mnogim sredinama bila integrirana u područje dječje književnosti, a o čemu svjedoče i nazivi koji su se koristili: njem. *Kinder- und Jugendliteratur*, eng. *children's and young adult literature*, hrv. *književnost za djecu i mlade* itd. S obzirom na činjenicu da se u novije vrijeme uočava sve izraženije produkcijsko te recepcijsko razlikovanje književnosti usmjerene na mlade, tj. adolescente, o njoj se govori kao o zasebnom području s vlastitim specifičnostima i naglascima.⁶³

Ako se pogleda malo dublje u prošlost vezano za književnost za mlade, uočiti će se kako se adolescentska književnost za svoj povlašteni status samostalnog književnog sustava borila dugi niz godina, a ni dan-danas neki još ne razgraničavaju pojam dječje književnosti od one za mlade. Kao razlog tome Hameršak i Zima navode terminološke prijepore izazvane oskudnim književnopovijesnim diskursom o adolescentskoj književnosti. Autorice tako daju nekoliko primjera kako bi potkrijepile svoju tvrdnju.

Za početak, navode istraživanje autora Ljudevita Krajačića s početka dvadesetog stoljeća. Spomenuti autor tako godine 1914. predmet svog istraživanja naziva omladinskom književnošću te u njega, osim tekstova namijenjenih tzv. odraslijoj mladeži, kojih, kako ističe, u ono vrijeme nema mnogo, uključuje i tekstove koje danas općenito smatramo dječjom književnošću. Pojam omladinska književnost Krajačić nije sam konstruirao, već preuzima naziv koji su stručnjaci koristili i prije njega, još krajem devetnaestog stoljeća, također pokrivajući pritom svu književnu produkciju namijenjenu djeci, mladeži i, djelomice, puku.⁶⁴

Do promjene dolazi tridesetih godina dvadesetog stoljeća kada se u domaćoj literaturi napokon počinje razlikovati književnost za mlade od one za djecu. Razlog tome je izdavanje romana *Sedmi be* autora Jože Horvata 1939. godine, u kojem se tematizira život srednjoškolaca te buntovno mladenačko doba koje se kosi s pravilima svijeta odraslih. Također, u ovome se razdoblju pojavljuje i niz drugih prijevodnih tekstova slične tematike za

---

⁶² Usp. Hameršak, M.; Zima, D. *Uvod u dječju književnost*. Zagreb : Leykam International. Str. 339.

⁶³ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. *Uvod u dječju književnost*. Zagreb : Leykam International. Str. 339.

⁶⁴ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. *Uvod u dječju književnost*. Zagreb : Leykam International. Str. 342.

mlade. Sukladno tome, i u književnoj se kritici toga vremena skromno počinju razgraničavati pojmovi dječje književnosti od one omladinske, odnosno za mladež.⁶⁵

U pedesetim i šezdesetim godinama dvadesetog stoljeća nazivi omladina i omladinski dobivaju i drugačije, političke, konotacije, što je razlog novog društvenog poretka, točnije, socijalističkog društvenog uređenja.⁶⁶ Devedesetih godina dvadesetog stoljeća, kada u Hrvatskoj ponovo dolazi do promjene društvenog i političkog uređenja, izraz omladinska književnost više nije najidealniji izbor i polako se napušta jer je od mnogih doživljavan kao ideološki opterećen. Stoga, danas se za književno područje namijenjeno mladima najčešće koriste termini književnost za mlade, adolescentska književnost, a ponegdje i književnost za mlade odrasle.⁶⁷

Šezdesetih se godina dvadesetog stoljeća u europskim zemljama počinje sve češće pojavljivati literatura namijenjena mladima. Ako uzmemo u obzir tematiku koja se u spomenutoj literaturi pojavljuje od tada pa sve do današnjih dana, može se reći da se radi o vrlo širokom spektru ideja. Martinović i Grgić u znanstvenome članku *Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljenoj u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine* naglašavaju da danas više ne postoje tabu teme u djelima za mlade, kao što je to bio slučaj s ranijim razdobljima. Sedamdesetih se godina tako počinju pojavljivati teme vezane za žensku emancipaciju, rasnu diskriminaciju, solidarnost s Trećim svijetom te zagađenje okoliša. Također, ubrzo se sve češće počinju pojavljivati i teme vezane za seks, bolesti, razvod braka i smrt. U osamdesetim se godinama tematika ne razlikuje bitno od prethodnog desetljeća, ali novost je u tome da, s obzirom na duh postmodernizma, počinju nastajati neobični književni oblici, npr. istovremeno se miješaju poezija i proza te se isprepliću razni žanrovi.⁶⁸ Nadalje, u devedesetim se godinama spomenuta tradicija nastavlja, tj. ne postoje više tabui, a vezano za tematiku, dominira strah, nasilje, kriminal, smrt, maloljetnička prostitucija, SIDA, droga te politička previranja u istočnoj Europi. U hrvatskoj književnosti toga razdoblja, očekivano za tadašnje političke prilike, dominira ratna tematika, ali i fantastična. Valja spomenuti i da se upravo u tome desetljeću hrvatska književnost za mlade počela ugledati na svjetske trendove te

---

⁶⁵ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 344.

⁶⁶ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 344.

⁶⁷ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 346.

⁶⁸ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. Anafora 2, 6(2019), str. 294.

preuzimati istu tematiku. Do danas se, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, piše o svemu, a često su prisutne i kontroverzne teme koje su se nekada smatrale velikim tabuima.⁶⁹

5. Problemi tijekom odabira građe za mlade

5.1. Nepoželjni sadržaji u djelima za mlade te njihov utjecaj na nabavnu politiku knjižnice

Prije nego što se navedu najčešći primjeri cenzure u djelima za mlade tijekom povijesti, valja definirati spomenuti pojam. Cenzura je sustav administrativnih mjera koje poduzimaju državne, vjerske, stranačke i druge vlasti protiv objelodanjivanja, čitanja, širenja, posjedovanja, slušanja i gledanja nepoćudnih i za društvo opasnih tiskanih i rukopisnih knjiga, filmova, videokaseta i slične građe, nadalje, radijskih i televizijskih emisija, kazališnih predstava i dr. Tako se može govoriti o preventivnoj cenzuri koja se odnosi na nadzor rada nakladnika i tiskara, nadzor njihovih planova rada, zabranu rada ilegalnim tiskarima, uskraćivanje financijske potpore izdavačima itd., zatim autocenzuri, koju provodi sam autor jer se boji mogućih posljedica nakon objelodanjivanja svojeg „sumnjivog“ djela, te naposljetku i o suspenzivnoj cenzuri. Dok su prva dva oblika cenzure javnosti uglavnom neprimjetna, ova posljednja je vidljiva jer podrazumijeva da se „neprimjerena“ građa uništava, zabrani ili izmijeni (prepravi) kada je već izdana.⁷⁰

Tijekom povijesti vlasti su često zabranjivale knjige koje su smatrane štetnima za mlade. Dok su kod nekih knjiga problematični bili samo pojedini izrazi koji su se, da bi knjiga postala prihvatljiva, morali zamjenjivati smjelijim riječima, određena su se pak djela u potpunosti micala s knjižničnih polica. Neke su knjige ni krive ni dužne, prema procjenama konzervativnijih krugova, smatrane za negativan utjecaj na intelektualni razvoj djeteta, što bi se s današnje perspektive, kada se ruše gotovo svi tabui, smatralo neopravdanim. Cenzura

---

⁶⁹ Usp. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. Anafora 2, 6(2019), str. 295.

⁷⁰ Usp. Cenzura. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11246> (12.11.2020.)

djela za mlade u današnje vrijeme Interneta nema smisla jer će mladi, ukoliko žele, doći do bilo koje informacije. Umjesto cenzorskih postupaka, mnogo je važnije otvoreno razgovarati s mladima te ih educirati.

Knjižničari konkretno ne cenzuriraju djela, ali često su u ulozi da vrše procjenu o tome koje će naslove uključiti u knjižne zbirke.

Aleksandar Stipčević u djelu *Cenzura u knjižnicama* naglašava kako nabavna politika knjižnice najviše zapravo pokazuje njezin položaj u društvu. Knjižničari su, pogotovo u prošlosti, često morali voditi muku s time treba li nabaviti neku određenu knjigu ili ne zbog raznih političkih ili društvenih promjena, zatim, zbog vjerskih ili ideoloških shvaćanja u pojedinim sredinama ili pak zbog promjene u mišljenjima o pedagoškoj i obrazovnoj ulozi pojedinih vrsta knjižnica. Dakle, nabava knjižne građe nije bila isključivo stručni knjižničarski posao, već su na nju često utjecali i razni izvanknjižnički čimbenici.⁷¹

Kada govorimo o cenzuri na knjižničnim odjelima za mlade, tj. o sadržajima u literaturi koji su tijekom povijesti, a neki čak i u novije doba, bili kontroverzni, valja nadodati da se tzv. zaštita djece od „loših“ i „neprimjerenih“ knjiga koje mogu utjecati na njihov moral, pojavila u europskoj civilizaciji vrlo rano, točnije, još u doba antike.⁷²

U već spomenutoj *Cenzuri u knjižnicama* Stipčević ističe nekoliko skupina knjiga koje su tijekom povijesti bile nepoželjno štivo za mlade te ih nije baš bilo primjereno nabavljati za knjižnicu. Izdvaja tako erotske i pornografske knjige, u kojima su najveći problem nepristojni izrazi te aluzije, zatim, trivijalnu, takozvanu „šund literaturu“, poput ljubavnih, kriminalističkih, špijunskih i avanturističkih romana, koja mladima daje nerealni prikaz života, nadalje, knjige o uživanju droge i alkohola, koje bi mlade mogle navesti na krivi put, te knjige u kojima se vrijeđaju pojedine kategorije pučanstva, tj. na neki je način u njima vidljiva diskriminacija.⁷³

---

⁷¹ Usp. Stipčević, A. *Cenzura u knjižnicama*. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992. Str. 30.

⁷² Usp. Stipčević, A. *Cenzura u knjižnicama*. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992. Str. 37.

⁷³ Usp. Stipčević, A. *Cenzura u knjižnicama*. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992. Str. 48 – 80.

Najproblematičnije su svakako knjige s prisutnošću erotskog sadržaja ili one koje sadržavaju teme vezane za seksualnost. Logično je da spomenutim temama nije mjesto u osnovnoškolskoj literaturi, no ukoliko se govori o srednjoškolcima, besmisleno je i apsurdno cenzurirati na bilo koji način takav sadržaj jer je seksualnost prirodan dio čovjekova odrastanja. Tome u prilog idu i brojna djela svjetske i hrvatske antologijske književnosti u kojima je spominjan ili čak opisivan seksualni odnos, a dijelom su lektirnog kanona u školama. U takvim djelima spomenuta tematika nije opisivana na vulgaran ni lascivan način, već se epizode seksualnog karaktera pojavljuju u službi umjetnosti te s nekom jasnom porukom autora. Tu se za primjer može dati i obavezni lektirni kanon kojeg moraju obraditi hrvatski srednjoškolci, a sadržava reprezentativna djela poput *Gospođe Bovary* autora Gustavea Flauberta te *Kiklopa* autora Ranka Marinkovića. U tim su romanima u određenim poglavljima prisutne intimne scene, no s obzirom na činjenicu da je riječ o visokoj književnosti, tj. kvalitetnim djelima u kojima su spomenuti ulomci oblikovani na umjetnički način, u današnje se vrijeme ne dovodi u pitanje primjerenost takvih sadržaja. Dakako, treba biti oprezan u prezentiranju seksualne tematike mladima, npr. vulgarne riječi ni aluzije nikako nisu primjerene, no to ne znači da sve što je vezano za seksualnost treba cenzurirati.

Teme koje se također znaju izbjegavati u djelima za mlade su one vezane za nasilje i kriminal, npr. silovanje, teške tučnjave, ubojstvo te razni drugi oblici teroriziranja. Autorica Darja Lavrenčić Vrabec u znanstvenome radu *Bol odrastanja : droge, seks i...* ističe kako uklanjanje knjiga koje govore o nasilju samo doprinosi „produljenju nevinosti“ te da će se mladi u stvarnome životu ionako susresti, ako već i nisu, s pravim nedaćama, što znači da ih treba upozoriti na realan svijet. Dakle, treba imati na umu prikazuje li se nasilje u nekoj knjizi s namjerom da se afirmira ili da se upozori na njega. U većini knjiga za mlade postoji jasna podjela između zločinca i žrtve, čime se kod čitatelja razvija kritički stav prema zločincu te empatija prema žrtvi, dakle takva djela imaju odgojnu ulogu.⁷⁴

Tema koja može biti kontroverzna u literaturi za mlade jest i ona vezana za vrijeđanje pojedinih skupina ljudi, odnosno za njihovu diskriminaciju. Kada se u djelima za mlade na bilo koji način diskriminiraju ljudi, npr. s obzirom na vjersku, nacionalnu, ideološku ili etničku pripadnost, čak i nehotice, može doći do problema. Takvim knjigama često prijete izbacivanje iz lektirnog kanona ili promjena „kritičnih“ dijelova teksta. Stipčević navodi kako

---

⁷⁴ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. *Bol odrastanja : droge, seks i...* // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 20.

u Americi ima vrlo mnogo udruženja takvih „ugroženih“ građana koji upozoravaju na to da su i poneka klasična djela lijepe književnosti i znanosti prožeta rasizmom i nesnošljivošću te traže da se knjige uklone s polica javnih knjižnica, pri čemu knjižničari ne znaju kako bi postupili.⁷⁵

Iz navedenih primjera problematičnih sadržaja može se vidjeti kako je tijekom povijesti često zabranjivana razna literatura, smatrana pritom neprimjerenom i štetnom za mladog „neiskvarenog“ čitatelja, iako se to iz perspektive čovjeka 21. stoljeća, koji je na svakodnevnoj bazi obasipan raznim informacijama iz medija te internetskim pretraživanjem, doslovno jednim klikom miša, lako može doći do bilo kojih sadržaja, čini čudnim i nepotrebnim.

5.2. Rušenje tabua u djelima za mlade

Književnost za mlade dugo je vremena pripadala području pedagogije, što je i jedan od važnih razloga, uz društvene prilike, da su književnici za mlade morali dobro paziti o kojim će temama pisati i što je primjereno za spomenutu dobnu skupinu.⁷⁶ Lavrenčić Vrabec u znanstvenome članku *Bol odrastanja: droge, seks i...* ističe kako pojedinci, točnije, neki roditelji, učitelji te stručnjaci s područja književnosti za mlade, i dalje smatraju da je vrijeme djetinjstva i adolescencije zapravo vrijeme nedužnosti koje pod svaku cijenu treba sačuvati.⁷⁷ No, kako je već i spomenuto u radu, današnja *Google* generacija mladih može doći do bilo kakvih željenih informacija, što znači da će odrasli malo što moći sakriti pred njima. Granice između književnosti za mlade te one za odrasle sve se više brišu i Lavrenčić Vrabec stoga razmišlja o tabuiziranju kao nečemu potpuno nepotrebnom.⁷⁸

---

⁷⁵ Usp. Stipčević, A. Cenzura u knjižnicama. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992. Str. 71.

⁷⁶ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 9.

⁷⁷ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 7.

⁷⁸ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 9.

Kao prekretnica padanja tabua u europskoj i američkoj književnosti za mlade mogu se smatrati šezdesete godine dvadesetog stoljeća. Razlog tome su razne društvene i sociološke promjene, npr. veća liberalizacija u društvu, seksualna revolucija, moda, glazba, feminizam i sl. Nove mlade poslijeratne generacije imale su mnogo više samopouzdanja od generacija svojih roditelja. Kritičnije su prema društvenim normama i postojećim tradicionalnim vrijednostima, ali i odraslima. Zahvaljujući buntovnijoj naravi u odnosu na prethodne generacije, tinejdžeri napokon postaju društveno priznata grupa ljudi.⁷⁹ Autori i izdavači sve više uviđaju da takva skupina ljudi predstavlja novu grupu čitatelja, tj. onih koji žele čitati o likovima koji su njihovi vršnjaci i također ih muče problemi odrastanja.⁸⁰ Stoga, ubrzo će se pisati i izdavati liberalnija djela za mlade, dok će tabui postupno početi nestajati.

Prva tema koja šezdesetih prestaje biti tabuom u djelima za mlade jest spolnost. Lavrenčić Vrabec navodi kako je priznavanje tinejdžerske spolnosti te pisanje o njoj u djelima za mlade zapravo značilo „proboj prve linije“.⁸¹ Dakle, ubrzo se uz to pojavljuju i neke druge tabu teme, kao što je pisanje o tinejdžerskoj trudnoći, abortusu, kontracepciji i sl. Do ranih sedamdesetih godina u literarnim se djelima počinje pojavljivati i rastava roditelja, propadanje brakova, samohrane majke, roditelji alkoholičari, nezadovoljne žene koje psihički upropaštavaju svoje muževe, a samim tim i vlastitu djecu itd. To konkretno znači da roditelji više nisu prikazivani kao savršeni, tradicionalne obiteljske vrijednosti se dokidaju, a likovi mladih ljudi u romanima uopće više nemaju konstruktivnih odnosa.⁸²

Do početka devedesetih godina dvadesetog stoljeća detabuizirani su još neki tabui u djelima za mlade, poput nasilja, pogotovo onoga među vršnjacima, npr. među tinejdžerskim bandama, kao i onoga u obitelji. Također, pisanje o nasilju povlači za sobom i neke druge dotada „problematične“ teme, recimo uživanje mladih u drogama.⁸³

---

⁷⁹ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 9.

⁸⁰ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 9.

⁸¹ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 11.

⁸² Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 11.

⁸³ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 13.

Naposljetku, dolazimo polako i do godina iza 1990., kada padaju zadnji preostali tabui, pogotovo nove teme koje su posljedica aktualnih događaja u društvu i novih bolesti. Djela za mlade tako su odjednom prepuna tema vezanih za AIDS, anoreksiju i bulimiju, rak, psihičke bolesti, homoseksualnost i lezbijstvo, spolno iskorištavanje, silovanje i incest, dječju prostituciju, beskućništvo, rasizam, neonacizam, ekološke katastrofe te nuklearni holokaust.⁸⁴

S obzirom na navedene teme, može se primijetiti da su djela za mlade odjednom postala sve depresivnija. Tako se npr. tema spolnosti ne obrađuje samo kao izvor užitka pojedinca, već je ona povezana s temom smrti, tj. AIDS-om. Značajno je istaknuti i to da djela za mlade u kojima prevladava spomenuta detabuizacija više nisu vezana isključivo za roman kao književnu vrstu, već se takva tematika počinje pojavljivati i u slikovnicama za djecu od devete godine pa nadalje.⁸⁵

Iako engleski i američki stručnjaci spomenutim djelima za mlade daju termine poput 'New Realism' (hrv. *novi realizam*), 'Problem Novel' (hrv. *problemski roman*), 'Contemporary Problem Novel' (hrv. *suvremeni problemski roman*), 'Hard-Hitting Novel' (hrv. „*udarni roman*“), 'Sinful Children's Books' (hrv. *grešne dječje knjige*) te 'Controversial Books' (hrv. *sporne knjige*), kao i termine koji u hrvatskome prijevodu glase kao *teške teme*, *depresivne teme*, *neprimjerene teme*, *angažirani realizam* i sl., čini se da više ne postoji nijedna tema koja bi bila previše depresivna ili neprimjerena u suvremenoj literaturi za mlade.⁸⁶

I za kraj, Lavrenčić Vrabec ističe, pozivajući se na studiju američke autorice Patsy Campbell, da u djelima za mlade još uvijek postoje dva tabua koja nisu pala, a to su religija i politika.⁸⁷ Kao razloge izbjegavanja pisanja o tim temama navodi objašnjenje da se mladi ne zamaraju previše spomenutim temama, već su zaokupljeni sobom. Uzmimo samo primjer politike. Teme vezane za nju udaljene su od interesa današnjih tinejdžera, posebno onih

---

⁸⁴ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 13.

⁸⁵ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 13.

⁸⁶ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 14.

⁸⁷ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 14.

mlađih od osamnaest godina koji ionako još nemaju pravo glasa, što znači da ne sudjeluju u političkom životu pa ih takve teme ni ne zanimaju.⁸⁸

5.3. Primjeri cenzure nepoželjnih sadržaja u djelima za mlade te u lektirnome kanonu

U današnje vrijeme gotovo je nezamislivo, barem u demokratskim društvima, da se tekstovi bilo koje tematike zabranjuju javnosti. No, pogledamo li malo u povijest, čak i onu suvremeniju, uvidjet ćemo da su mnogi tekstovi doživjeli neki oblik cenzure, i to većinom od strane crkvenih i političkih tijela. O tome govore razni povijesni spisi, a najpoznatiji je svakako *Index librorum prohibitorum*, tj. *Popis zabranjenih knjiga*, prvi puta objavljen 1559. godine. Riječ je popisu publikacija koje je Katolička crkva sastavljala sa svrhom da ih se cenzurira, odnosno zabrani jer su smatrane heretičkima i neprimjerenima za čitanje.⁸⁹ Zatim, ako uzmemo u obzir prethodno stoljeće, pronaći ćemo mnogo dokaza koji svjedoče o uništavanju publikacija od strane svjetovnih vlasti, točnije raznih totalitarnih režima.

Kada se govori o djeci i mladima kao o čitateljskoj publici, može se primijetiti da su djela namijenjena njima u povijesti, ali i dan-danas, najviše pod povećalom od strane cenzora jer se nerijetko smatra da spomenute dobne skupine ne treba zamarati „depresivnim“ i „nemoralnim“ tema. Takvo stajalište da povodljive i psihički neizgrađene mlade treba zaštititi od „loših“ knjiga postoji još od razdoblja antike. Valja dati primjer grčkog filozofa Platona koji je tvrdio kako djela Homera i Hezioda mogu loše odgojno djelovati na mladoga čovjeka.⁹⁰

Suvremena demokratska društva, začudo, također nisu izuzetak kada je riječ o cenzuriranju djela namijenjenih mladima. Recimo, kada se u današnje vrijeme objavi neka publikacija kontroverzne tematike, još uvijek dolazi do polemika među raznim stručnjacima je li takav tip literature primjeren mladim naraštajima te treba li im ga uopće dati u ruke. Upravo narodne

---

⁸⁸ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 15.

⁸⁹ Usp. Index librorum prohibitorum. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27289> (12.11.2020.)

⁹⁰ Usp. Stipčević, A. Cenzura u knjižnicama. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992. Str. 37.

knjižnice, točnije, knjižničari, imaju veliku ulogu i moć da, u skladu s etičkim kodeksom i stručno, vrše procjenu o tome koje će naslove za mlade odabrati kao primjerene te na taj način omogućiti pristup raznolikoj i zanimljivoj literaturi.

Kako je u radu već bilo riječi o tematici za mlade koja je u prošlosti najčešće bila kamenom spoticanja, u nastavku ovog poglavlja dat će se konkretni primjeri nekoliko najpoznatijih zabranjivanih naslova, bilo da se radi o djelima za mlade ili onima iz klasičnoga književnoga kanona uključenog u lektiru, s kojima su cenzori vodili bitke zbog „neprimjerenosti“.

5.3.1. Adolescenti kao buntovnici u djelima za mlade

Do početka dvadesetog stoljeća adolescenti su u književnim djelima prikazivani kao pasivni, nebuntovni pojedinci koji su nakon poprilično kratkog razdoblja odrastanja spremni ući u zajednicu odraslih te tamo preuzeti predviđene radne, društvene, rodne i kulturne uloge.⁹¹ Dakle, takva su djela uglavnom imala poučnu ulogu te su promicala poštenje, rad, domoljublje i odgovornost.⁹²

U tom kontekstu svakako treba spomenuti primjer romana *Sedmi be* autora Jože Horvata, objavljenog 1939. godine, o kojemu je u ovome radu već bilo riječi. Navedeni je roman za mlade zabranjen iste godine te pritom proglašen „krivičnim djelom kažnjivim po zakonu o zaštiti javne bezbjednosti i poretka u državi“.⁹³ Horvatovo djelo nikako se nije uklapalo u ondašnju ideologiju te njezin prikaz mladeži. Što se tiče same radnje, u djelu se prati trajanje jedne školske godine, a sedmi razred koji se provlači kroz sam naslov ekvivalent je današnjem trećem razredu srednje škole.⁹⁴

Glavni lik prikazan je kao adolescent buntovnik koji, iako na temelju lažne optužbe, biva izbačen iz škole. S obzirom na to da je roman simbol srednjoškolskog otpora protiv autoriteta odraslih, odnosno profesora, tj. tipičan primjer proze koju će stručnjaci nekoliko desetljeća kasnije nazvati *prozom u trapericama*, može se reći kako se ni u kojem slučaju ne uklapa u

---

⁹¹ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 351.

⁹² Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 352.

⁹³ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 355.

⁹⁴ Usp. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International. Str. 357.

dotadašnje slike mladih kakve je promicala ondašnja ideologija, tj. uklopljene i podložne odraslome autoritetu.

Ništa bolje nije prošao ni roman *Čangi* autora Alojza Majetića, objavljen 1963. godine. Roman ne samo da je zabranjen zbog nemorala, već se protiv njega vodio i sudski postupak. Spomenuto djelo za mlade također je pisano prema modelu *proze u trapericama*, a u samome su središtu mladić Čangi i njegovo društvo koji prkose tadašnjoj ideologiji, tradiciji i građanskome moralu. Riječ je o skupini zagrebačkih djevojaka i mladića čiji se život svodi na dobar provod, prije svega na neobavezne ljubavne veze te eksperimentiranje u opijanju i seksualnim igrama. Čangi, kojeg možemo opisati kao delikventnog i ideološki ispražnjenog, u vrijeme jedne zabave za mlade ukrade automobil, naleti na prolaznika i izazove nesreću te pobjegne s mjesta zločina. Kako bi izbjegao policijsku istragu, odluči otići na radne akcije na kojima, umjesto da iskupljuje svoj zločin društveno korisnim radom, ljenčari. Roman tako umjesto prikaza poslušnog adolescenta daje izokrenutu sliku partizanskih boraca, zapravo, riječ je o kritičkoj i ironičnoj slici tadašnje socijalističke omladine.⁹⁵

Djelo je optuženo za pornografiju zbog raznih seksualnih aluzija, a prašina se u javnosti digla i zbog neistinitog prikazivanja mladih na radnim akcijama. Kada je cijela afera nakon nekoliko mjeseci pala u zaborav, roman je postao vrlo popularan te je sedam godina nakon prvog izdanja autor napisao dopunu *Čangija* i nazvao novo djelo *Čangi off gottoff*.⁹⁶

---

⁹⁵ Usp. Kolanović, M. Jedan roman i Omladina na putu bratstva. Poetika osporavanja romana Čangi Alojza Majetića // Desnični susreti 2010. : zbornik radova / Roksandić, Drago ; Cvijović, Javorina, Ivana (ur.). Zagreb : Filozofski fakultet u Zagrebu, Centar za komparativnohistorijske i interkulturene studije Plejada d.o.o., 2011. Str. 137 – 159.

⁹⁶ Usp. Majetić, Alojz. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=38185> (12.11.2020.)

5.3.2. Droga, nasilje i prostitucija u djelima za mlade

Krajem sedamdesetih godina, točnije, 1978., objavljen je roman *Mi, djeca s kolodvora Zoo* autorice Christiane F. (Felscherinow), a riječ je o potresnoj i istinitoj pripovijesti njemačke petnaestogodišnje narkomanke. S obzirom na to da se detaljno opisuje propadanje mladog života u paklu droge, tj. prikazuje se kamo sve može odvesti ovisnost o heroinu, npr. smrti i prostituciji, djelo je među odraslima pokrenulo razne polemike. Dok su neki stručnjaci i roditelji smatrali da knjigu, iako je strašno depresivna, treba pročitati svaki mladi čovjek kako bi osvijestio kamo vodi ovisnost te pritom došao do spoznaje kako se ne treba ponašati, drugi su upozoravali da je knjiga opasna jer mlade, upravo suprotno, poziva na drogiranje i općenito na neprimjereno ponašanje. Knjiga je postigla veliki uspjeh te postala planetarno popularna, a naveliko se čita i danas, pa njezinim protivnicima nije preostalo ništa drugo nego da se ponašaju kao da ona ne postoji te je pokušaju sakriti od očiju mladih.⁹⁷

Još je veću pozornost izazvao roman Jeromea Davida Salingera, *Lovac u žitu*, objavljen nešto ranije, 1951. godine. Ponovo imamo primjer *proze u trapericama*, o kojoj je već bilo riječi, te je i u ovome djelu glavni lik buntovni srednjoškolac. Riječ je o Holdenu Caulfieldu koji je izbačen iz privatne srednje škole i nakon toga tri dana luta njujorškim ulicama i provodi se. Dakle, u samome je središtu djela mladić koji je sve samo ne dobar primjer tadašnjim tinejdžerima. On nije uzoran učenik i izbacuju ga iz škole, mrzi licemjerni svijet odraslih te ih ismijava, koristi pogrđan vokabular, uživa u alkoholu, unajmljuje prostitutku kako bi doživio prvo seksualno iskustvo te pritom doživljava i nasilje od strane njezina svodnika. Iako je djelo doživjelo veliku popularnost među mladima te su se tinejdžeri diljem SAD-a poistovjećivali s glavnim likom, roman je čak uklanjan s polica mnogobrojnih knjižnica upravo zbog gore navedenih razloga.⁹⁸ Zanimljivo je napomenuti kako je danas taj roman, unatoč brojnim kontroverzama u prošlosti, jedan od najobrađivanijih romana na satovima književnosti, a kao obavezan se pojavljuje i u Hrvatskoj u srednjoškolskoj lektiri.

---

⁹⁷ Usp. Lavrenčić Vrabc, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 11.

⁹⁸ Usp. Salinger, J(erome) D(avid). // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54190> (12.11.2020.)

5.3.3. Primjeri diskriminacije u djelima za mlade

Godine 1885. izdano je djelo *Pustolovine Huckleberryja Finna* autora Marka Twaina. Riječ je o jednome od prvih autora koji su u američkoj književnosti za mlade otvoreno odbacili sve tabue. Twain je tako u suprotnosti s tradicijom samocenzure prikazivao odrasle u negativnom svjetlu, s lošim autoritetom, i dopustio svojim mladim protagonistima da se u određenim okolnostima mogu loše ponašati. Upravo zbog toga, na početku u mnogim knjižnicama roman nisu htjeli posuđivati adolescentima.⁹⁹

No, ono što je još važnije napomenuti u ovome dijelu rada jest drugi razlog zbog kojeg je djelo bilo izloženo cenzuri. Naime, dio romana posvećen je opisu bijega Huckleberryja Finna i Jima, književnog lika koji predstavlja odbjeglog roba, na splavi preko rijeke Mississippi. Iako mnogi teoretičari književnosti spomenuto smatraju jednom od najznačajnijih scena bijega u slobodu u američkoj književnosti, djelo se našlo na meti cenzure u dvadesetom stoljeću jer je rob u romanu nazivan izrazom *nigger* (hrv. crnčuga). Taj je izraz u dvadesetom stoljeću imao izrazito rasističke konotacije, a u Twainovu se klasiku spominje više od dvjesto puta. Upravo zbog toga u mnogim je školama djelo izbačeno s popisa obavezne literature, iako spomenuti izraz u vrijeme Twainova stvaranja romana nije imao nikakve rasističke konotacije, te je bio dijelom kolokvijalnog idioma toga doba. Na kraju je predloženo da se taj pojam zamijeni izrazom *slave* (hrv. rob), tj. da se originalan tekst promijeni. Mnogi se uglednici s tim postupkom nisu složili, nazivajući ga cenzurom, te smatrajući da mijenjanje jezika književnih djela kako se ne bi zamjerali aktualnoj politici nije rješenje i da povijest ne treba skrivati ni brisati, kakva god da je ona bila.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Usp. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002. Str. 10.

¹⁰⁰ Širac, L. Cenzura dječje književnosti i lektirnih naslova // Jat – časopis studenata kroatistike. 3(2017), str. 7. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/192984> (12.11.2020.)

5.3.4. Nepoćudni književni klasici u prošlosti te njihova uključenost u današnji lektirni kanon

Valja spomenuti još nekoliko djela koja su imala problema s cenzurom zbog neprimjerenih sadržaja. Iako se u ovim slučajevima ne radi konkretno o djelima za mlade, već je riječ o književnim klasicima, ipak će se navesti primjeri jer je riječ o djelima koja su danas obavezna u srednjoškolskoj lektiri i njihovo se poznavanje smatra osnovom opće kulture mladih.

Prvo takvo djelo odnosi se na zbirku novela *Dekameron* koju je u 14. stoljeću napisao autor Giovanni Boccaccio. *Dekameron* je u prošlosti najviše muka zadavao crkvenim vlastima jer su u pojedinim novelama na duhovit način opisivane lascivne scene, a što je najgore od svega, u nekima od tih scena pojavljuju se likovi vezani za crkvene redove. Iako se na početku to djelo zbog izrazite popularnosti kod čitatelja prepisivalo u velikom broju, a nakon izuma Guttenbergove preše i tiskalo, u drugoj polovici 16. stoljeća inkvizicija ga je uvrstila na *Popis zabranjenih knjiga (Index librorum prohibitorum)* jer „prijeti mladim naraštajima“, tj. potiče ih na nemoralne radnje. Djelo je tako uvršteno na *Popis* u skupinu knjiga koje se mogu čitati tek nakon što se iz njih pročiste neprimjereni sadržaji.¹⁰¹ To je i učinjeno te se započelo s tikanjem takvog novog izdanja, no bez uspjeha jer su čitatelji do izvornih primjeraka *Dekameron*a, s obzirom na to da ih je bilo u izobilju, i dalje lako mogli doći.¹⁰²

Popularnost djela nikada nije prestala te je ono danas čak obavezno u lektirnome kanonu i mladi ga čitaju diljem svijeta.

Drugi primjer koji donosimo seže u 1857. godinu kada francuski pisac Gustave Flaubert objavljuje roman *Gospođa Bovary*. Iako je spomenuto djelo danas također dio lektirnog kanona, protiv pisca je vođen sudski proces u pariškoj Palači pravde. Kada je djelo objavljeno, optuženo je za narušavanje javnog ćudoređa i morala jer glavna junakinja, umjesto da bude uzorna žena i majka obitelji koju je zasnovala, vrijeme krati pronalaženjem ljubavnika. S obzirom na to da je Flaubert u romanu prikazao i scenu vođenja ljubavi s jednim od ljubavnika, djelo je proglašeno pornografskim, a spomenuta je scena pročitana prisutnima

---

¹⁰¹ Stipčević, A. O savršenom cenzoru : iliti protiv štetnih knjiga i njihova autora. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1994. Str. 56.

¹⁰² Stipčević, A. O savršenom cenzoru : iliti protiv štetnih knjiga i njihova autora. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1994. Str. 57.

u sudnici, nakon čega je došlo do zgražanja. Iako je Flaubert dobio javnu podršku najvećih imena tadašnje francuske literature te se sud nije usudio djelo „proglasiti krivim“, neki su „kritični“ dijelovi romana ipak cenzurirani. Nakon nekog vremena roman je opet počeo biti objavljivan u cijelosti, što je većina ljudi s oduševljenjem prihvatila jer je, očekivano, samim sudskim postupkom zanimanje za tekst još više poraslo.¹⁰³

Slična situacija dogodila se i Flaubertovome suvremeniku i sunarodnjaku Charlesu Baudelaireu. Naime, iste 1857. godine pokrenut je još jedan sudski proces, ovaj put protiv Baudelaireove dekadentne zbirke pjesama *Cvjetovi zla*. Knjizi je priznata visoka umjetnička vrijednost, no proglašena je štetnom za društvo jer pojedine lascivne pjesme vrijeđaju javni moral i dobar ukus. U sudnici je javni tužitelj čitao kontroverzne pjesme u kojima se veličaju bludnice, sotona, ali i određeni ljudski poroci, što je među prisutnima izazvalo gnušanje.¹⁰⁴

Iako je Baudelaireov odvjetnik želio dokazati da je riječ o uzvišenoj i modernističkoj poeziji, piscu su odredili novčanu kaznu te zabranili nekoliko njegovih pjesama iz knjige. Početkom dvadesetog stoljeća jedan je izdavač unatoč sudskoj zabrani odlučio tiskati sve pjesme koje su na početku bile sadržavane u knjizi, a njegov primjer počinju slijediti i brojni drugi izdavači. Na kraju, proces je obnovljen i novom sudskom odlukom iz 1949. ukinuta je zabrana nad „kritičnim“ pjesmama.¹⁰⁵ Baudelaireovo je djelo, kao i dva prethodno navedena, dijelom lektirnoga kanona.

6. Istraživanje čitateljskih interesa mladih te nabavne politike narodnih knjižnica u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade u Krapinsko-zagorskoj županiji

6.1. Uvod u istraživanje

Istraživanje koje je provedeno u svrhu pisanja ovog rada odvijalo se u dvije faze. U prvoj su se fazi istraživali načini na koje se u odabranim narodnim knjižnicama Krapinsko-

---

¹⁰³ Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : Naklada Benja, 2000. Str. 108.

¹⁰⁴ Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : Naklada Benja, 2000. Str. 107.

¹⁰⁵ Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : Naklada Benja, 2000. Str. 108.

zagorske županije izgrađuju knjižnične zbirke za mlade, zatim, proučavala se njihova nabavna politika po pitanju građe za mlade te koja je vrsta knjižne građe najzastupljenija u zbirkama spomenutih knjižnica. Kako bi se došlo do željenih informacija, intervjuirane su djelatnice triju knjižnica Krapinsko-zagorske županije koje su zadužene za nabavu knjižnične građe. Riječ je o ravnateljicama Gradske knjižnice Zlatar¹⁰⁶ i Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina¹⁰⁷ te knjižničarki Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok¹⁰⁸.

Druga faza istraživanja posvećena je mladima kao korisnicima narodnih knjižnica te se željelo utvrditi koji su njihovi čitateljski interesi, odnosno koje vrste knjižne građe oni najviše preferiraju. Na taj način pokušalo se doći do spoznaje u kojoj je mjeri nabavna politika knjižnica Krapinsko-zagorske županije u koraku sa željama i potrebama svojih mladih korisnika. Pritom su na temelju anonimnog anketiranja ispitana 92 učenika Srednje škole Bedekovčina. Spomenute knjižnice u ovo istraživanje nisu uključene slučajno, već stoga što je najveći broj učenika Srednje škole Bedekovčina korisnikom upravo jedne od tih knjižnica.

6.2. Prva faza istraživanja – nabavna politika po pitanju građe za mlade u knjižnicama Krapinsko-zagorske županije

6.2.1. Cilj istraživanja

Istraživanje je provedeno intervjuiranjem djelatnica Gradske knjižnice Zlatar, Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok te Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina.

Cilj je bio dobiti uvid u to kojim se kriterijima i smjernicama odabrane narodne knjižnice Krapinsko-zagorske županije koriste pri izgradnji knjižnične zbirke za mlade, pri čemu je naglasak stavljen na knjižnu građu. Htjelo se istražiti je li nabavna politika knjižnica u skladu s interesima i potrebama mladih te sadržavaju li knjižnične zbirke za mlade spomenutih knjižnica sadržaje koji njihove korisnike najviše zanimaju. Također, istraživano je i na koji se

---

¹⁰⁶ Gradska knjižnica Zlatar. Dostupno na: <http://www.knjiznica-zlatar.hr/> (12.11.2020.)

¹⁰⁷ Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina. Dostupno na: <https://www.knjiznica.hr/knjiznice/?id=230> (12.11.2020.)

¹⁰⁸ Knjižnica Zabok. Dostupno na: <http://knjiznica-zabok.hr/> (12.11.2020.)

način spomenute knjižnice odnose prema knjižnoj građi koja je tražena među mladim korisnicima, a sadržava motive koji se u javnosti ponekad smatraju tabuom.

6.2.2. Metodologija istraživanja i istraživačka pitanja

U prvoj fazi istraživanja korišteno je intervjuiranje koje pripada kvalitativnoj istraživačkoj metodi. S obzirom na način postavljanja pitanja, odnosno njihov stupanj strukturiranosti, riječ je bila o intervjuima polustrukturiranog tipa. Dakle, iako su u svrhu intervjuiranja pitanja bila unaprijed pripremljena, ona su koncipirana vrlo fleksibilno, tako da je ispitanik mogao izraziti svoje mišljenje i stavove.

Ispitanici su uživo u knjižnicama čiji su djelatnici upoznati s tematikom te namjerom ovog istraživanja, a nakon njihova pristanka da budu intervjuirani, online putem naknadno su dobili pitanja na koja je trebalo odgovoriti te odgovore potom proslijediti natrag. Intervjui su provedeni u rujnu 2020. godine. Tijekom odgoaranja, ispitanici su se vodili sljedećim pitanjima:

1. Kojoj dobnoj skupini pripadaju Vaši korisnici kojima je namijenjena knjižnična zbirka te usluge za mlade?
2. Kojim se smjernicama vodite prilikom izgradnje zbirke za mlade?
3. Kojim se kriterijima i izvorima koristite prilikom odabira knjižne građe za mlade?
4. Utječu li Vaši mladi korisnici na odabir građe i, ukoliko da, kako?
5. Uključujete li svoje korisnike u izgradnju knjižnične zbirke te, ukoliko da, na koji način?
6. Uzimate li tijekom odabira građe za mlade više u obzir njezinu vrijednost ili se vodite načelom potrebe?
7. Postoje li neki sadržaji ili teme koji nisu primjereni za knjižnu zbirku za mlade te bi ih trebalo izbjegavati prilikom odabira građe?
8. Vodite li se još nekim kriterijima prilikom odabira građe za mlade? Ukoliko da, kojima?
9. Koji književni žanrovi i vrste prevladavaju u Vašoj knjižnoj zbirci za mlade?
10. Koje žanrove i vrste najviše vole posuđivati mladići, a koje djevojke?
11. Koristite li preporuke *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež*?
12. Na koji način surađujete s nakladnicima?
13. U kojoj su mjeri u Vašoj knjižnici zastupljeni časopisi za mlade i koji?

14. U kojoj ste mjeri zadovoljni s obzirom na kvalitetu, kvantitetu te raznolikost građe za mlade u knjižnici?

15. Koje knjižnične usluge mladi najviše koriste?

6.2.3. Rezultati provedenih istraživanja

Dobno određenje korisnika kojima je namijenjena knjižnična zbirka te usluge za mlade

Na pitanje kojoj dobnoj skupini pripadaju korisnici knjižnice kojima je namijenjena knjižnična zbirka te usluge za mlade, u trima knjižnicama u kojima je provedeno istraživanje dobili smo različite odgovore.

Djelatnica Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina istaknula je kako je knjižnična zbirka za mlade u njihovoj knjižnici odvojena i označena oznakom „O“, što predstavlja „omladinsku književnost“, te je namijenjena mladima od četrnaest do osamnaest godina, premda je gornja granica uvjetno određena. Djelatnica je napomenula kako su njoj osobno mladi najteže određiva skupina korisnika jer im je zrelosna dob vrlo varijabilna te su njihovi afiniteti, kapaciteti i interesi različiti i često posuđuju građu i s odjela za djecu i mlade i s odjela za odrasle. U knjižničnom programu spomenute knjižnice, *Metelwinu*, mladi su kategorizirani u skupinu korisnika od petnaest do sedamnaest godina, no djelatnica je istaknula da, ukoliko se knjižničare pita, pod pojmom mladi podrazumijevaju se najčešće oni korisnici koji posežu za *young adult* literaturom ili fikcijom za mlade, koja se nametnula kao poseban žanr, a starosne su dobi od otprilike šesnaest do dvadeset i pet godina.

Djelatnica Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok odredila je skupinu mladih kao korisnike od dvanaest do osamnaest godina, iako, po njoj, građu koriste i stariji od osamnaest.

U Gradskoj knjižnici Zlatar smatraju da ne treba strogo uzimati točnu dobnu granicu. Iako se, ako se uzme u obzir zbirka za mlade spomenute narodne knjižnice, radi o dobnoj skupini od kojih petnaest do osamnaest godina, ta dob predstavlja samo relativan okvir jer sve ovisi o zrelosti za čitanjem.

Smjernice kojima se knjižnice vode prilikom izgradnje zbirke za mlade

Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina nema smjernice donesene u pisanom obliku, no djelatnice knjižnice pomno prate knjižnu produkciju svih izdavačkih kuća, specijalizirane književne portale, blogove i razne grupe na društvenim mrežama. Također,

sistematiziraju ponude koje im dolaze od izdavača, sastavljaju popise za nabavu građe u kojima uvažavaju i želje korisnika, a na kraju sve navedeno analiziraju s financijskog aspekta.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok slična je situacija, tj. knjižnica nema posebno izrađene smjernice za izgradnju zbirke za mlade.

U Gradskoj knjižnici Zlatar ističu kako je izgradnja knjižničkog fonda temeljna djelatnost narodne knjižnice za koju je potrebno sustavno planiranje i nadograđivanje nabavne politike, te pritom treba u obzir uzeti i korisničke potrebe i *Smjernice za nabavu knjižnične građe*. Nabava knjiga za mlade, ističe ravnateljica knjižnice, specifičan je i zahtjevan posao i traži dosta iskustva i informiranosti. U dobnoj skupini koja je tema ovog rada ukus je vrlo promjenjiv. Naslovi koji su mladima danas prihvatljivi, ne znači da će biti i za godinu dana. Ravnateljica je istaknula kako je prije desetak godina u izdavaštvu zaista bilo malo knjiga za spomenutu dobnu skupinu. Iako se danas stanje promijenilo, izbor je otežan jer se nudi sve i svašta, a u „moru“ izdanja nije lako izabrati ono što je dobro, kvalitetno te zanimljivo mladima. Dakle, uz sve smjernice i pravila, važna je kvaliteta teksta i time se u zlatarskoj knjižnici najviše rukovode prilikom nabave knjiga za mlade. U principu knjižničarke i pročitaju knjige kako bi procijenile njihov sadržaj prije nego ih stave na police kutka za mlade.

Kriteriji i izvori kojima se knjižnice koriste prilikom odabira knjižne građe za mlade

Na pitanje kojim se kriterijima i izvorima koriste prilikom odabira knjižne građe za mlade u Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina, ravnateljica je odgovorila da se, kao i u izgradnji ostalih zbirki, vode sljedećim načelima: interesom korisničke skupine, pozicioniranošću naslova na listama čitanosti, ugledom autora i izdavača, pozitivnim recenzijama te kvalitetnim prijevodom, lekturom, korekturom, izdanjem i opremljenošću djela. Svaki traženi naslov kojeg nema u fondu, ističe ravnateljica, za korisnike se nabavlja putem međuknjižnične posudbe, a ako je riječ o recentnom, odnosno kvalitetnom naslovu, stavlja se na listu za nabavu. U knjižnici se također nastoji, i to najviše za mlade korisnike, nabavljati i naslove na izvornome jeziku, uglavnom na engleskom, u skladu s (ograničenim) financijskim mogućnostima.

U zabočkoj narodnoj knjižnici situacija je slična te je djelatnica istaknula kako se najviše u obzir uzima ugled autora i nakladnika, zatim, interes korisnika, čitanost djela, nove i

relevantne teme te oprema građe (tisak, ilustracije, uvez). Također, vrlo bitan element u svemu navedenome je i cijena.

U Gradskoj knjižnici Zlatar najviše se poštuju dva kriterija. Prvi je kvaliteta građe koja će sadržajem dugoročno oplemeniti pojedinu zbirku, a drugi kriterij odnosi se na potražnju kojom se zadovoljava struktura mladih korisnika, njihove potrebe i zahtjevi.

Utjecaj mladih na odabir građe

Djelatnicama knjižnica postavljeno je i pitanje utječu li mladi korisnici na odabir građe te, ukoliko da, na koji način. Iz Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina doznaje se kako je kod njih taj utjecaj ključan za odabir i nabavu građe. Istaknuto je da, ukoliko se njihov glas čuje i bude uvažen, odnosno ako se prate i oslušuju potrebe mladih, može se očekivati porast te najnezastupljenije čitateljske skupine u bedekovčanskoj knjižnici. Intervjuirana ravnateljica također iznosi mišljenje da, iako ono nije u potpunosti vezano za ovo pitanje, ključni problem ne leži toliko u opskrbljenosti građom, već u općoj percepciji knjižnice kao nečega s prizvukom prošlosti, „starog vremena“ i krajnje nedigitaliziranog okruženja, a čitanje knjiga stoga je vrijednosno poprilično nisko rangirana aktivnost kod mladih. Svaki mladi čitatelj, dodaje ravnateljica, koji prepoznaje vrijednost pisane riječi i knjižnice kao mjesta kojem se iznova vraća, itekako je dragocjen te općinska knjižnica u Bedekovčini nastoji zadržati njegovo povjerenje.

U zabočkoj narodnoj knjižnici također se uvažavaju prijedlozi i želje mladih prilikom odabira knjižne građe, a isti je slučaj i sa zlatarskom narodnom knjižnicom. Ravnateljica Gradske knjižnice Zlatar navodi kako mladi kod njih traže uglavnom ono što je popularno na društvenim mrežama, odnosno ono što vole i njihovi popularni vršnjaci. Narodna knjižnica u Zlataru stoga pokušava nabaviti sve ono što je mladima blisko, npr. tekstove koji se bave njihovim mladim životima i željama, ali i knjige koje ujedno educiraju. Također, treba se voditi briga o kontinuitetu nabave određenih nizova knjiga jer mladi vole čitati i pratiti razne serijale.

Uključivanje mladih korisnika u izgradnju knjižnične zbirke

U Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina navodi se da je, osim mogućnosti da mladi izravno kažu naslove koje bi željeli čitati, knjižnica otvorena i za donacije mještana, premda je, s obzirom na skučenost prostora, pritom vrlo selektivna. Nadalje, s obzirom na to da se u spomenutoj knjižnici koristi program *Metelwin*, djelatnica ističe da se radi na aplikaciji uz pomoć koje korisnici mogu dobiti pristup svom statusu člana te sastaviti listu želja. Također, povremeno se provode i ankete o uslugama u knjižnici pa mladi mogu iznijeti svoje mišljenje, između ostalog, i zadovoljstvom fondom knjižnice.

Djelatnici iz Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok vode se otvorenošću za prijedloge i želje mladih pa ukoliko se dogodi da mladi traže neku knjigu koje nema u knjižnici, ona se u što kraćem roku nabavlja.

Gradska knjižnica Zlatar svoje mlade članove također potiče u sudjelovanju u kreiranju zbirke. Sudionica intervjua smatra da je živa riječ vrlo važna jer nas informira o svemu što mladi žele, stoga se dosta vremena s njima provodi u razgovoru o onome što ih zanima, što su negdje vidjeli, čuli i slično.

Uzimanje u obzir načela vrijednosti te načela potrebe prilikom odabira građe za mlade u knjižnici

Anketiranim djelatnicama knjižnica postavljeno je i pitanje uzimaju li tijekom odabira građe za mlade više u obzir njezinu vrijednost ili se vode načelom potrebe. Iz Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina odgovoreno je kako se oboje uzima u obzir i da je to često „kamen spoticanja“ knjižničara – voditelja nabave. Naime, knjižna produkcija je velika, a financijska sredstva mala te se nerijetko radi balans u kojem nema fiksnog omjera. U knjižnici su svjesni da „hitove“, ekranizirana djela te serijale za mlade koji su mahom traženi treba nabavljati, usprkos činjenici da su možda efermna građa. S druge strane, postoji i obveza da se fond gradi „za vječnost“, tj. onaj fond u kojem opstaju upravo kvalitetna književna djela. Sudionica intervjua smatra da joj pozicija knjižničara često omogućava da mladima putem preporuka „progura“ neku knjigu veće književne vrijednosti, a koja bi ovako prošla „ispod radara“.

Nadalje, dok se u Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok podjednako vode načelom vrijednosti i potražnje, u Gradskoj knjižnici Zlatar ističu da je prioritet kod stvaranja zbirke ipak kvaliteta.

Neprimjereni sadržaji i teme u knjižnoj zbirci za mlade koje treba izbjegavati

Intervjuirana ravnateljica Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina smatra da se tijekom povijesti toliko djela iscenzuriralo i priječilo čitanju, pogotovo djeci i mladima, da je osobno apsolutno protiv cenzure bilo koje vrste u 21. stoljeću. Nadalje, navodi da se na taj način ne razvija kritički stav niti gradi vrijednosni sustav kod mladih. Naime, obično ako autori pišu o tzv. „neprimjerenim“ sadržajima, što god to značilo, sigurno ih ne promiču niti ne afirmiraju, jer onda i ne bi bila riječ o književnome djelu. Dakle, kod „neprimjerenih“ sadržaja ili tema manje je bitan sam tekst, odnosno sadržaj, dok je zapravo važan kontekst u kojem je djelo napisano te način obrade teme. Ako su već određeni književni arbitri odobrili izdavanje djela te ga još i svrstali u kategoriju književnosti za mlade, knjižničar se nikako ne bi trebao voditi svojim subjektivnim dojmovima ili vrijednosnim/ideološkim stavovima u izboru građe za knjižnicu.

Djelatnica gradske knjižnice u Zaboku ističe kako u njihovoj knjižnici do sada nije bilo slučajeva u kojima bi neka djela trebalo izbjegavati jer je njihov sadržaj ili tema „neprimjeren“.

U Gradskoj knjižnici Zlatar smatraju da neki sadržaji svakako nisu primjereni za knjižni fond mladih te ih u spomenutoj knjižnici izbjegavaju. Ipak, intervjuirana ravnateljica naglašava da nema sadržaja koji, ako je kvalitetno napisan, ne treba biti u fondu knjižnice, pogotovo ako se radi o životnim stvarima. Bitno je znati ponuditi dobar tekst korisniku te knjižničari trebaju znati prepoznati člana koji određen tekst može ili ne može čitati. Tu su u prednosti manje knjižnice, pa tako i zlatarska, jer knjižničari koji rade u manjim sredinama gotovo „u dušu“ poznaju svoje članove. S obzirom na to da u Gradskoj knjižnici Zlatar ima literature za različite uzraste, mladi slobodno mogu birati što žele. Ako netko i poželi doći do sadržaja za koji knjižničar smatra da nije za mlade, pokušava ga usmjeriti na nešto slično, po knjižničaru kvalitetnije. Upravo je zato u Gradskoj knjižnici Zlatar i izdvojen dio za mlade na kojem im se žele ponuditi kvalitetni i bliski tekstovi.

Književni žanrovi i vrste koji prevladavaju u knjižnoj zbirci za mlade

U Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina prevladavaju prozna djela, točnije, romani. Što se tiče samog žanra, riječ je o ljubavnim romansama s nadnaravnim bićima u glavnim ulogama. Također, knjižnica posjeduje i velik broj *fantasy* romana, futurističkih romana, kao i onih koji problematiziraju odrastanje u svim oblicima i temama. Iako u manjem opsegu, u zbirci je prisutan još i kriminalistički žanr.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok također je najzastupljenija književna vrsta roman, a u posljednje vrijeme pogotovo *fantasy* romani za mlade.

U Gradskoj knjižnici Zlatar trenutno su najzanimljivije pustolovne i putopisne knjige te ih se u najvećem opsegu i nabavlja za zbirku. U zbirci su u većem broju zastupljena i djela u kojima se piše o životnim pričama mladih po istinitim događajima, zatim ona s obiteljskom problematikom, prvim ljubavima, ali i knjige na engleskom jeziku. Sve navedeno mladi također rado posuđuju. Knjižnica posjeduje i bogatu zbirku stripova, no mladi ih u zadnje vrijeme gotovo ne traže, a prisutna je i stručna literatura za kojom se poseže kada treba napraviti određeni projekt ili referat za školu.

Razlika u odabiru književnih žanrova i vrsta među mladićima i djevojkama

Jedno od pitanja u intervjuu koje je postavljeno djelatnicama triju knjižnica bilo je koje žanrove i vrste najviše vole posuđivati mladići, a koje djevojke. U Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina mladići, kojih je kao korisnika osjetno manje, više vole *fantasy* serijale, romane s tematikom izmaštanih svjetova te *science fiction*, a djevojke su sklonije osobnim pričama glavnih junakinja u ljubavnim romansama ili *fantasy* djelima.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok ističe se da ne postoji neka bitna razlika u odabiru građe između djevojaka i mladića. I jedni i drugi tako čitaju *fantasy* i pustolovne romane, horore i slično.

Bitne razlike nisu vidljive ni u Gradskoj knjižnici Zlatar. Iako djevojke možda malo više vole čitati o temama vezanima za životne priče, ljubavne romane i popularnu psihologiju, a mladići pustolovnu, putopisnu ili *fantasy* literaturu, nema nekog posebnog pravila. Zaista čitaju razne žanrove, npr. i djevojke posuđuju *fantasy* literaturu.

Korištenje preporuka Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež

Na pitanje koriste li preporuke *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež*, ravnateljica narodne knjižnice u Bedekovčini odgovorila je da su one često dobar okvir te pokazuju smjer u kojem treba razvijati usluge za djecu i mlade.

U zabočkoj gradskoj knjižnici koriste se preporuke vezane uz dobre knjige, a slično je i u Gradskoj knjižnici Zlatar. Djelatnice knjižnice, a posebice ravnateljica koja je zadužena za nabavu, također uvažavaju preporuke *Komisije*. Svaka preporuka, prijedlog te spoznaja dobro je došla, ali je se ne treba slijepo držati jer, kako navodi ravnateljica knjižnice u Zlataru, knjižničari su ti koji najbolje poznaju strukturu članova knjižnice.

Suradnja s nakladnicima

Jedno od pitanja u intervjuu bilo je i na koji način knjižnice uključene u ovo istraživanje surađuju s nakladnicima. U Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina surađuje se s dobavljačima i nakladnicima koji knjižnici šalju svoje ponude, kontaktiraju je (ili ona njih) te donose građu na uvid. U knjižnici već dobro poznaju ponudu svih dobavljača pa s nekima od njih ostvaruju i bolju suradnju. Naravno, napominje intervjuirana ravnateljica, svaki veći rabat nakladniku daje na prednosti. U knjižnici se ponude nakladnika uspoređuju s knjižničnim popisom građe koju treba nabaviti te se u skladu s trenutnim sredstvima nabavlja građa kontinuirano tijekom godine.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok u suradnji s nakladnicima ne nabavlja se samo građa, već se često organiziraju i razni književni programi.

Vezano za Gradsku knjižnicu Zlatar, ističe se da nakladnici dolaze u knjižnicu i nude naslove, a ponekad samo pošalju ponudu uz anotaciju. Ravnateljica spomenute knjižnice ističe kako je takva suradnja dobra jer su nakladnici već upoznati s fondom, željama i prohtjevima Knjižnice. Zajedno s Knjižnicom rade na kontinuitetu nabave novih serijala, informiraju djelatnike i sl. Imati knjigu u ruci i vidjeti je prije nabave, napominje ravnateljica, uvijek je daleko bolja opcija nego kupovati na neviđeno.

Zastupljenost časopisa za mlade u knjižnici

Iz Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina navodi se kako su časopisi za mlade tamo zastupljeni u mizernoj mjeri. Razlog tome je višestruk. Naime, interes mladih za časopise u knjižnici i inače je gotovo nepostojeći, a s druge strane, veliki je problem u nedostatku prostora. Ne postoji stoga „čitaonica“ periodike u knjižnici, već jedan mali izdvojeni kutak za čitatelje koji uglavnom čitaju dnevni tisak. Intervjuirana ravnateljica spomenute knjižnice smatra da bi zadovoljavajući prostorni, kao i već nebrojeno puta istaknuti bolji financijski uvjeti, poboljšali situaciju vezanu za zbirku periodike koja u ovome slučaju poprilično „pati“. Knjižnica za mlade nabavlja samo jedan naslov iz periodike, a to su *Meridijani*.

Intervjuirana djelatnica Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok naglašava da njezina ustanova ne posjeduje neke posebne časopise za mlade, ali s obzirom na to da je mladima nekako najviše primjeren časopis *Meridijani*, točnije, smatra se poučnim, kontinuirano se nabavlja te je smješten u čitaonici.

Iz Gradske knjižnice Zlatar dolazi informacija da je u njoj smanjena nabava časopisa za mlade. Ravnateljica knjižnice kao razlog tome navodi činjenicu da se unatrag nekoliko godina primjećuje kako mladi uopće ne dolaze čitati časopise koji su im bili ponuđeni u knjižnici, a to su *Teen*, *OK*, *Drvo znanja* i *Meridijani*. Zanimljiva je i činjenica da su spomenute časopise u anketi sami izabrali kao prioritete za čitanje. U knjižnici se jedino i dalje kontinuirano nabavljaju *Meridijani* jer ih čitaju i ostali korisnici, a mladi ih, iako veoma rijetko, koriste za pisanje određenih školskih referata.

Zadovoljstvo djelatnika knjižnice kvalitetom, kvantitetom te raznolikošću građe za mlade

Ravnateljica Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina istaknula je kako je zadovoljnija samom ponudom građe za mlade nego potražnjom iste. Ipak, smatra, situacija se malo popravlja u zadnje vrijeme te mladi redovitije dolaze u knjižnicu. Dobro poznavanje čitateljske strukture uvelike pomaže knjižničarima da se bolje približe mladima te odgovore na njihove potrebe. S obzirom na to da Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina nije specijalizirana za mlade, nije u mogućnosti pokriti svu knjižnu produkciju, a ponekad čak ni većinu. No, tu u velikoj mjeri pomaže „usmena predaja“, odnosno preporuke korisnika.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok zadovoljni su, u odnosu na potražnju, fondom za mlade, te redovito nabavljaju nove naslove. Intervjuirana djelatnica napomenula je da će, ukoliko to bude potrebno, svakako nabaviti još časopisa za mlade.

Ravnateljica Gradske knjižnice Zlatar smatra da njezina ustanova ima dobar, bogat i raznolik fond knjiga za mlade. Pritom ističe da uvijek, naravno, može i bolje te tome treba težiti. Kao i u svemu, financijska situacija velikim dijelom ograničava, odnosno poboljšava nabavu knjiga.

Knjižnične usluge koje mladi najviše koriste

Posljednje pitanje postavljeno u intervjuu odnosilo se na to koje knjižnične usluge mladi najviše koriste. U Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina posudba lektirnih naslova i knjiga za rekreativno čitanje još je uvijek usluga koju mladi najviše traže. Nadalje, usluga printanja stručnih i seminarskih radova učestala je, a za tematska i sadržajna pretraživanja učenici i studenti ponekad šalju čak i roditelje u knjižnicu. U spomenutoj ustanovi prostorni su uvjeti postali glavna prepreka u razvijanju daljnjih usluga knjižnice. Ponajprije se to odnosi na polje novih tehnologija te općenito na stvaranje atmosfere knjižnice kao trećeg prostora, čemu streme suvremene knjižnice i gdje bi onda mladi korisnici u neformalnim ili organiziranim druženjima razmjenjivali mišljenja, ideje te sudjelovali u razvoju demokratskog društva.

U Gradskoj knjižnici „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok mladi, osim posudbe knjiga, često borave u studijskoj učionici gdje zajedno uče ili pripremaju projekte za školu te koriste računala.

Što se tiče Gradske knjižnice Zlatar, intervjuirana je ravnateljica navela da mladi najčešće koriste usluge posudbe knjiga za lektiru, referate, općenito edukaciju te zabavu. Usluge Interneta gotovo nikad ne koriste, a sve manje i referentnu zbirku. Stoga, osoblje knjižnice često ih upućuje i upoznaje sa spomenutom zbirkom koja će im zasigurno dobro doći u izradi bilo kakvih referata ili drugih učeničkih/studentskih radova. Djelatnici Gradske knjižnice Zlatar također pokušavaju kod mladih stvoriti naviku da konzumiraju i druge usluge, kao što su npr. posjete raznim kulturnim događanjima koje knjižnica organizira. Koliko god sadržaje prilagodili mladima, u Gradskoj knjižnici Zlatar nisu posve zadovoljni posjećenošću. Upravo zbog toga u zadnje se vrijeme knjižnica više okreće organizaciji

sadržaja za mlađe uzraste jer od njih pokušava stvoriti publiku koja će i u budućnosti rado dolaziti na razna knjižnična događanja.

6.2.4. Interpretacija istraživanja

Intervjuiranjem djelatnica triju narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije dolazi se do sljedećih spoznaja. Što se tiče određenja dobne skupine mladih, o kojemu je bilo podosta riječi na početku ovoga rada, svaka od djelatnica navela je drugačije dobno određenje kojemu su podređene njihove knjižnične zbirke za mlade (14 – 18 godina, 12 – minimalno 18 godina, 15 – 18 godina). Ono u čemu se slažu sve tri knjižničarke jest činjenica da je mlade kao skupinu korisnika teško odrediti s obzirom na dob, koja kod njih može varirati zbog raznih čimbenika, tj. proces sazrijevanja ne pojavljuje se kod svih u isto vrijeme, kao što ni njihovi kapaciteti i interesi za čitanjem nisu isti. To znači da dobnu granicu ne treba strogo određivati niti se njome previše zamarati.

Nadalje, na upit kojim se smjernicama vode prilikom izgradnje knjižnične zbirke za mlade, djelatnice ističu da njihove knjižnice nemaju izrađene konkretne smjernice u pisanome obliku, no kao polazište u biranju literature uzimaju kvalitetu teksta kojeg namjeravaju nabaviti, pa se nerijetko događa da prije same nabave djelatnici i sami pročitaju djelo kako bi procijenili je li ono primjereno za njihov fond. Tu su još i razni *online* književni portali i društvene grupe iz kojih se crpe ideje vezane za nabavu zanimljivog štiva mladima, a također se uvažavaju i same želje korisnika.

Prilikom odabira knjižne građe za mlade knjižnice u kojima je provedeno istraživanje poštuju određene kriterije: ugled autora, izdavača i nakladnika, kvalitetu građe s obzirom na tisak, ilustracije i uvez, pozitivne recenzije o djelu te interes korisnika. Naravno, vrlo su važne i financije, pogotovo u manjim knjižnicama, kao što je slučaj Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina, koja često ima ograničena sredstva.

Osim spomenutog, sve tri knjižnice uvažavaju preporuke *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež* te se smatra da je svaki prijedlog dobrodošao, iako ga se ne treba slijepo držati jer dobri knjižničari najbolje poznaju strukturu svojih korisnika i njihove potrebe, a pogotovo je to slučaj s knjižnicama uključenim o ovo istraživanje, koje su smještene u manjim sredinama.

Odabrane narodne knjižnice smatraju da je od velike važnosti za izgradnju kvalitetnih knjižničnih zbirki dobra suradnja s nakladnicima koji često knjižnicama donose svoju građu na uvid, što se pokazalo dobrom praksom jer tako knjižničari iz prve ruke mogu vidjeti o kakvoj se kvaliteti građe radi. Osim nabavljanja građe, suradnja s nakladnicima omogućuje i neke zanimljive organizacije književnih programa.

Kada se govori o utjecaju mladih na odabir građe, odnosno uključivanju mladih korisnika u izgradnju knjižnične zbirke, u knjižnicama u kojima je provedeno istraživanje smatra se da je mišljenje mladih ključno za izgradnju zbirke. Stoga se povremeno provode ankete ili se razgovara „u hodu“ s mladim korisnicima kako bi se doznalo što ih najviše zanima, odnosno koje je njihovo mišljenje o građi zastupljenoj u knjižnici. Također, osim što se vode načelom potražnje, tj. knjižnice pribavljaju onu građu koju mladi žele, ipak pritom gledaju i na kvalitetu.

Nabavna politika knjižnica Krapinsko-zagorske županije uključenih u ovo istraživanje po pitanju potencijalnih tabu tema i neprimjerenih sadržaja za mlade nije stroga, odnosno intervjuirane djelatnice smatraju da do sada nije bilo nekih posebnih slučajeva u kojima bi određeno djelo za mlade trebalo izbjegavati ili voditi polemiku o tome treba li ga uključiti u knjižnu zbirku ili ne. Isto tako, navode da, ukoliko je već odobreno izdavanje nekog književnog djela za mlade, knjižničar se tu ne bi trebao miješati ni iznositi svoje subjektivne dojmove te bilo kakve vrijednosne ili ideološke stavove. Ako je sadržaj kvalitetno napisan, bez obzira na tematiku, nema razloga da ne bude na policama knjižnice. Kada autori pišu o nekim „neprimjerenim“ ili „šokantnim“ temama, to ne znači da promiču loše ideje, već žele osvijestiti čitatelja o lošim stvarima u društvu koje bi trebalo iskorijeniti. Dakle, može se zaključiti da tabu teme ne postoje, pogotovo danas u 21. stoljeću kada mladi ionako svašta mogu pronaći na internetskoj mreži.

Kada se usporede književni žanrovi i vrste koji prevladavaju u knjižnim zbirkama triju navedenih knjižnica, a za kojima mladi najčešće posežu, možemo primijetiti velike sličnosti. U svakoj od knjižnica najzastupljeniji su romani, ponajviše *fantasy*, *science fiction*, pustolovna djela, horori te djela u kojima su glavni likovi tinejdžeri s tipičnim problemima (obiteljskim, ljubavnim, školskim). Nema neke velike razlike u interesima između mladića i djevojaka, iako djevojke možda više naginju pričama s ljubavnim elementima, npr. *fantasy* romanima u kojoj su prisutne ljubavne romanse između glavnih junakinja i nadnaravnih bića.

Što se tiče zastupljenosti časopisa za mlade u knjižnicama, ponovo zamjećujemo sličnosti među trima knjižnicama. Svaka od njih istaknula je *Meridijane* koje kontinuirano nabavlja za svoje mlade korisnike jer je njihov sadržaj koristan za pojedine školske obveze. Za časopise poput *Teena* i *OK-a*, čiji se sadržaji odnose na ljubavne i školske probleme tinejdžera te poznate i slavne osobe, mladi pokazuju sve manje zanimanja, a mogući razlog leži i u činjenici da u današnje vrijeme do takve vrste sadržaja mogu doći putem društvenih mreža te općenito Interneta.

Kada je riječ o knjižničnim uslugama koje mladi najviše koriste, u svim trima knjižnicama slažu se da je na prvome mjestu posudba lektirnih djela te onih za čitanje u slobodno vrijeme. Ostale usluge ovise o drugim uvjetima u knjižnici. U zabočkoj gradskoj knjižnici mladi nerijetko borave u studijskoj učionici u kojoj zajedno izrađuju projekte za školu ili uče, dok u Općinskoj knjižnici i čitaonici Bedekovčina to naprosto nije moguće zbog loših prostornih uvjeta. Gradska knjižnica Zlatar u zadnje se vrijeme više okreće mlađoj populaciji, tj. djeci, te ulaže u razna događanja s namjerom da će ti mali korisnici jednoga dana, kad dođu u tinejdžerske godine, i dalje rado dolaziti u knjižnicu jer su tako naučili odmalena.

Zadnje pitanje postavljeno knjižničarkama tijekom intervjuiranja bilo je koliko su zadovoljne kvalitetom, kvantitetom te raznolikošću građe za mlade. Sve tri složile su se kako su, s obzirom na potražnju od strane mladih, uglavnom zadovoljne građom koja je u ponudi, iako, naravno, moglo bi biti još bolje. Kao mnogo veći problem od osiguravanja raznolike i kvalitetne građe pokazala se učestalost dolaženja mladih u knjižnice i na tome bi knjižnice trebale više poraditi.

Analizom intervjua koji su obavljani u trima knjižnicama Krapinsko-zagorske županije dolazi se do zaključka da Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina, Gradska knjižnica Zlatar te Gradska knjižnica „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok raspoložu stručnim kadrom koji se vodi ispravnom nabavnom politikom prilikom odabira građe za mlade. Spomenute knjižnice uvažavaju preporuke *Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež*, no isto tako vrlo im je važno mišljenje mladih te često propitkuju njihove stavove i želje, misleći da će na taj način bolje ugoditi njihovim interesima i potrebama. Čine to na način da nerijetko provode ankete među svojim mladim korisnicima, konkretno razgovaraju s njima kada dođu u knjižnicu i istražuju razne blogove i grupe na društvenim mrežama kako bi stalno bile u doticaju s onime što je u trendu, tj. što mladi smatraju modernim. Prilikom nabave građe ne poznaju tabue te su djelatnici spremni ignorirati svoje subjektivne stavove o nekome djelu

koje im se možda i ne sviđa jer su želje mladih korisnika na prvome mjestu. Na taj način dopušta se mladima da sudjeluju u stvaranju knjižničnih zbirki koje su, uostalom, njima i namijenjene. Ono što predstavlja veći problem jest općenito zainteresiranost mladih za čitanje te odlaske u knjižnicu. Dakle, ukoliko se neka knjižnica vodi zaista dobrom nabavnom politikom po pitanju građe za mlade te su zbirke za spomenuti uzrast bogato i raznoliko opremljene, to neće imati previše smisla ako mladi nemaju naviku dolaziti u knjižnicu ni čitati knjige. Stoga, običaj odlaska u knjižnicu treba razvijati već od malih nogu, a knjižnice trebaju nuditi i razne programe za svoje najmlađe korisnike kojima će možda tako usaditi u svijest naviku odlaska u knjižnicu, što će se nastaviti i u kasnijim, tinejdžerskim godinama. Isto tako, važno je da narodne knjižnice surađuju s lokalnim školama, npr. osmišljavajući zajedničke projekte ili kulturna događanja u koja će uključiti učenike te ih možda zainteresirati za češće odlaske u knjižnicu.

6.3. Druga faza istraživanja – mladi kao korisnici narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije te njihovi čitateljski interesi

6.3.1. Cilj istraživanja i istraživačke pretpostavke

Cilj druge faze istraživanja bio je doći do spoznaje kakvi su čitateljski interesi i navike mladih korisnika narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije te u kojoj je mjeri nabavna politika narodnih knjižnica po pitanju knjižne građe za mlade prilagođena njihovim stvarnim potrebama i željama. Željelo se saznati vole li mladi čitati te koliko sati dnevno provedu prakticirajući spomenutu aktivnost, zatim, koje književne žanrove i općenito literaturu preferiraju, čitaju li novine i časopise te, ukoliko da, o kojim se naslovima i vrstama sadržaja radi.

Preispitano je i mišljenje mladih korisnika vezano za opremljenost narodnih knjižnica, nadalje, koliko su zadovoljni sadržajem koji im se nudi i jesu li, po njima, sve teme u knjižnim zbirkama jednako zastupljene i prikazane slobodno, tj. bez cenzure i tabuiziranja.

Prije samog istraživanja provedenog među mladima postavljene su sljedeće pretpostavke koje će se kasnije u radu pokazati točnima ili će biti odbačene:

1. Mladi ne vole čitati u slobodno vrijeme.
2. Mladi uglavnom čitaju samo kada moraju, npr. školske lektire.
3. Mladi više vole čitati novine i časopise nego knjige.
4. Mladi više voli čitati razne književne žanrove nego djela diskurzivnog karaktera.
5. Ukus mladića i djevojaka razlikuje se po pitanju knjižne građe, tj. djevojke preferiraju ljubavne romane i književne klasike, a mladići *fantasy*, kriminalističke romane te horore i trilere.
6. Djevojke vole čitati časopise poput *Cosmopolitana*, *Glorije* i *OK-a*, a mladići one vezane za računala i općenito tehnologiju, npr. *Bug* i *PC Chip*.
7. Mladi rijetko čitaju poučne časopise poput *Meridijana* i *National Geographica*.
8. Mladi rijetko posjećuju narodne knjižnice, dakle nisu u potpunosti upoznati s knjižnom građom koja im se nudi i ne mogu procijeniti jesu li sve teme u knjižnim zbirkama za mlade zastupljene u dovoljnoj mjeri.

6.3.2. Metodologija istraživanja

Istraživanje je provedeno u Srednjoj školi Bedekovčina, i to među učenicima koji žive u Krapinsko-zagorskoj županiji te su većim dijelom korisnici jedne od narodnih knjižnica o kojima je u ovome radu već bilo riječi, tj. Općinske knjižnice i čitaonice Bedekovčina, Gradske knjižnice „Ksaver Šandor Gjalski“ Zabok te Gradske knjižnice Zlatar. Istraživanjem su obuhvaćeni ispitanici koji se školuju se za četverogodišnja strukovna zanimanja, točnije zanimanje arhitektonski tehničar/tehničarka, građevinski tehničar/tehničarka, fizioterapeutski tehničar/tehničarka te agrotehničar/agrotehničarka. Dob kojoj pripada navedena skupina jest od petnaest do sedamnaest godina, dakle riječ je o učenicima prvih, drugih i trećih razreda srednje škole.

Kao metoda istraživanja korištena je kvantitativna metoda, i to anketiranje, kojem su učenici pristupili dobrovoljno i anonimno. U istraživanje su uključena ukupno 92 učenika, od toga 48 djevojaka (52.17%) i 44 mladića (47.83%). Anketni upitnik sastojao se od tri dijela, *Podataka o ispitaniku*, *Čitateljskih motiva* te *Čitateljskih izbora i interesa*, a obuhvaćao je ukupno petnaest pitanja mješovitog tipa. Većina pitanja, njih trinaest, zatvorenog je tipa, tj. učenici su trebali birati jedan/više ponuđenih odgovora ili pak poredati pojmove od najvišeg do najnižeg

s obzirom na vlastite interese, dok su dva pitanja bila otvorene prirode, u kojima je traženo mišljenje učenika.

Anketa je provedena u rujnu 2020. godine, a njezini su rezultati obrađeni statističkom metodom izračunavanja podataka te u nastavku rada prikazani opisno i grafički.

Prije donošenja rezultata ove faze istraživanja, valja navesti konkretna anketna pitanja na koja su mladi ispitanici trebali odgovoriti:

I. Podaci o ispitaniku

1. *Zaokruži spol:* a) muško b) žensko

2. *Upiši razred koji pohađaš:*

3. *Upiši ime smjera za koji se školuješ:*

II. Čitateljski motivi

4. *Voliš li čitati:* a) DA b) NE

5. *Čitanje na koje se odlučuješ doživljavaš kao:*

a) priliku da saznaš/naučiš nešto novo b) razbibrigu i zabavu

c) bijeg od problema i stvarnog života d) nešto drugo (dopiši):

6. *Koliko vremena dnevno provedeš čitajući?*

a) < 1 sat b) 1-2 sata c) > 2 sata

7. *Koji su tvoji motivi za čitanjem?*

a) čitam jer to volim b) čitam jer moram

c) uopće ne čitam d) nešto drugo (dopiši):

III. Čitateljski izbor i interesi

8. *Što najviše voliš čitati? (Moguće je zaokružiti više odgovora.)*

a) književne klasike b) beletristiku

c) stručnu literaturu za školu d) lektire

- e) trivijalnu književnost (npr. *krimići, ljubići*)   f) stripove
g) novine i časopise   h) nešto drugo (dopiši):

9. Iz sljedećeg popisa izaberi 5 djela koja su ti prema tematsko-žanrovskim obilježjima najzanimljivija te ih rangiraj od 1 do 5 (Počni s brojkom 1 – djelo koje ti se najviše sviđa; brojke upisuj na prazne crte ispred riječi.)

- ___ ratno-špijunske priče
___ trileri
___ horori
___ fantastična djela (npr. znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage)
___ avanturistički romani
___ književni klasici
___ drame
___ ljubavna i romantična djela
___ kriminalističke i detektivske priče
___ humoristična djela (npr. o zgodama i nezgodama tinejdžera)
___ adolescentski/romani za mlade (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama, o školi, o intimnoj ljubavnoj tematici)
___ djela o slavnim osobama
___ publicistika (npr. znanstveno-popularna djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije)

10. Koje teme i žanrovi, po tebi, trebaju biti više zastupljeni u knjižnici, a trenutno nisu?

11. Smatraš li da neke teme nisu u dovoljnoj mjeri obuhvaćene u knjižničnim zbirka za mlade jer se u društvu smatraju tabuom, iako bi, po tebi, trebale biti? Ukoliko da, o kojim se temama radi?

12. Voliš li čitati novine? a) DA b) NE

13. Ukoliko si na prethodno pitanje odgovorio/la potvrdno, zaokruži što te vezano za sadržaj u novinama najviše zanima. (Moguće je zaokružiti više odgovora.)

- a) reklame   b) svijet zabave i slavni   c) politika
d) horoskop   e) sport   f) redovne kolumne
g) nešto drugo:

14. Voliš li čitati časopise? a) DA b) NE

15. Ukoliko si na prethodno pitanje odgovorio/la potvrdno, zaokruži o kojem se časopisu/časopisima radi. (Moguće je zaokružiti više odgovora.)

a) Cosmopolitan	b) Elle	c) Gloria
d) Story	e) Joomboos	f) OK
g) National Geographic	h) Meridijani	i) Bug
j) PC Chip	k) nešto drugo:	

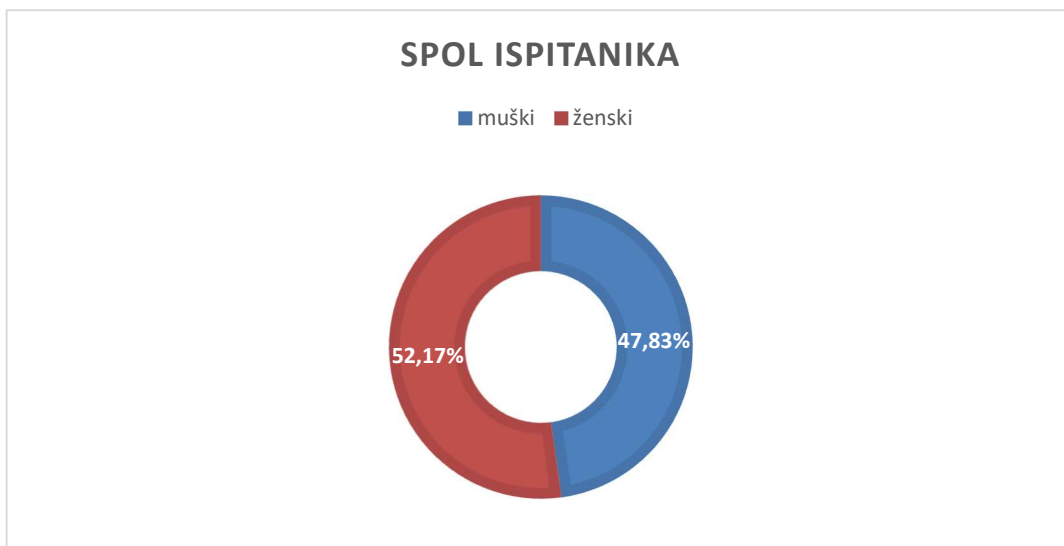
6.3.3. Rezultati provedenih istraživanja

Bez obzira na to što su u provođenju ankete sudjelovali mladi ispitanici koji se razlikuju prema spolu, vrsti zanimanja za koje se školuju, ali i dobi, pokušala se napraviti općenita analiza, odnosno zanemarene su spomenute razlike te su ispitanici gledani kao jedna cjelina. Naime, prije svega htjelo se prikazati koji su općenito interesi i potrebe mladih po pitanju knjižne građe u narodnim knjižnicama. Ipak, analizom pojedinih anketnih pitanja zamijećene se veće razlike u odgovorima između mladića i djevojaka, stoga će taj dio rezultata biti prikazan i s obzirom na spol.

Dobiveni rezultati su sljedeći:

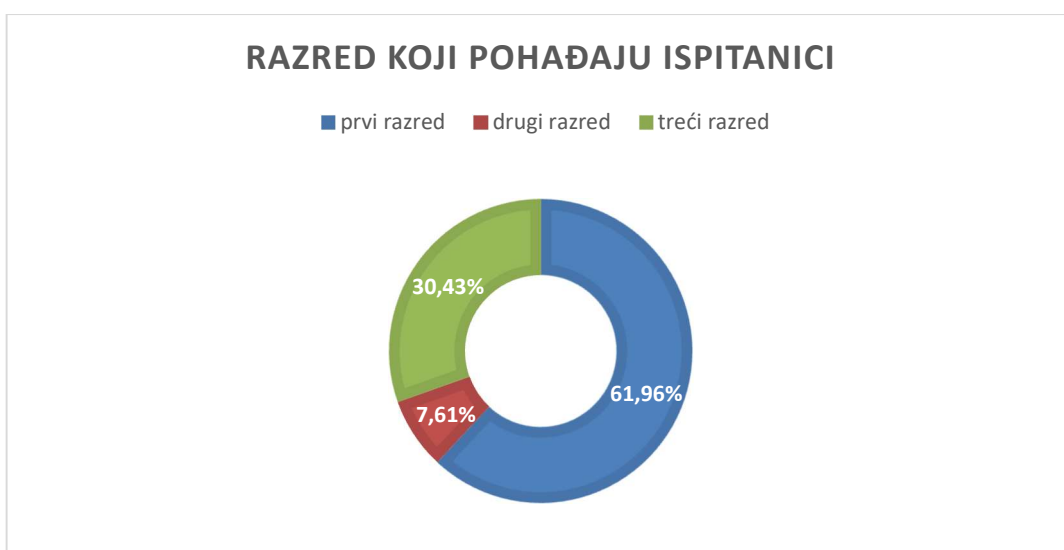
I. Podaci o ispitaniku

Od 92 anketirana ispitanika njih 48 ženskog je spola (52.17%), dok su 44 muškoga spola (47.83%) (*Grafikon 1*).

Grafikon 1 – Spol ispitanika

Ukupno 57 ispitanika pohađa prvi razred (61.96%), 7 ispitanika drugi razred (7.61%) te njih 28 treći razred (30.43%) srednje četverogodišnje strukovne škole (*Grafikon 2*).

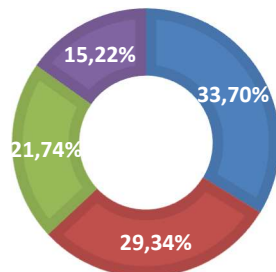

Grafikon 2 – Razred koji pohađaju ispitanici

Ako uzmemo u obzir zanimanje za koje se školuju ispitanici, 31 učenik školuje se za agrotehničara/agrotehničarku (33.70%), 27 učenika za fizioterapeuskog tehničara/tehničarku (29.34%), 20 učenika za arhitektonskog tehničara/tehničarku (21.74%) te 14 učenika za građevinskog tehničara/tehničarku (15.22%) (*Grafikon 3*).

ZANIMANJE ZA KOJE SE ISPITANICI OBRAZUJU

■ agrotehničar/agrotehničarka   ■ fizioterapeutski tehničar/tehničarka
■ arhitektonski tehničar/tehničarka   ■ građevinski tehničar/tehničarka

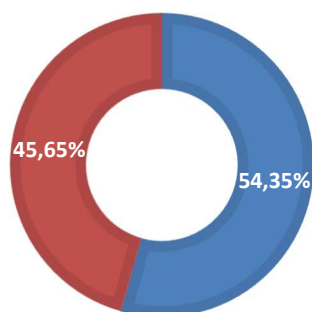
Grafikon 3 – Zanimanje za koje se ispitanici obrazuju

II. Čitateljski motivi

Na pitanje vole li čitati 50 ispitanika odgovara potvrdno (54.35%), dok njih 42 ne voli čitati (45.65%) (Grafikon 4).

VOLIŠ LI ČITATI?

■ da ■ ne

Grafikon 4 – Voliš li čitati?

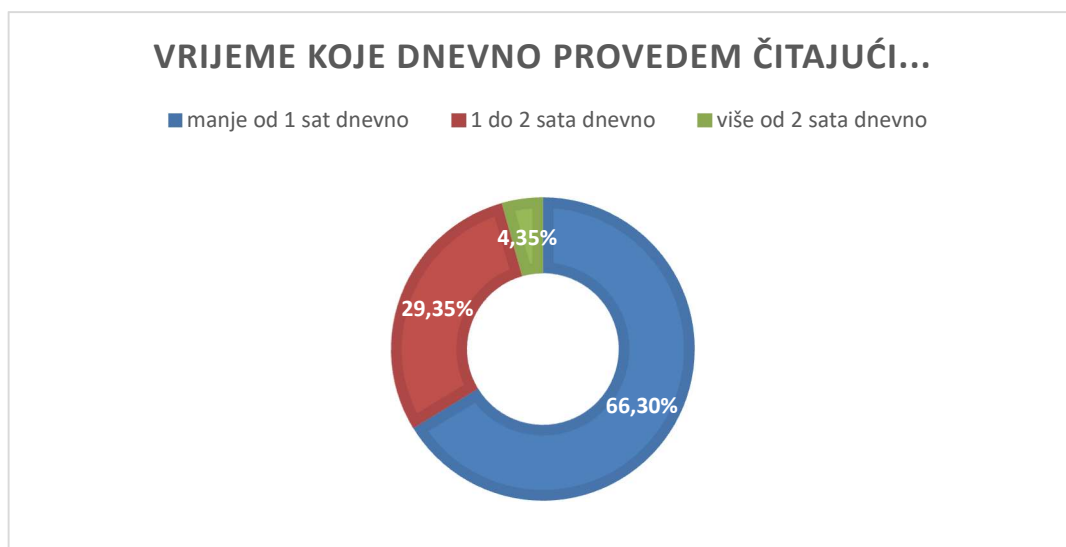
Ispitanici čitanje na koje se odlučuju najviše doživljavaju kao priliku da saznaju i nauče nešto novo, točnije, njih 51 (55.43%). Nešto manji broj, 21 ispitanik, doživljava čitanje

kao razbibrigu i zabavu (22.83%), nadalje, 10 ispitanika smatra da je čitanje bijeg od problema i stvarnog života (10.87%), dok je 10 ispitanika navelo nešto drugo: *ne volim čitati; ne čitam (2 ispitanika); ne čitam ništa; to je mučenje; čitam kad imam vremena i kad sam biram što mi se sviđa; to je nešto što moram, ali ponekad bude zanimljivo; ponekad čitam lektiru; čitam kad moram; mrzim čitati* (10.87%) (Grafikon 5).

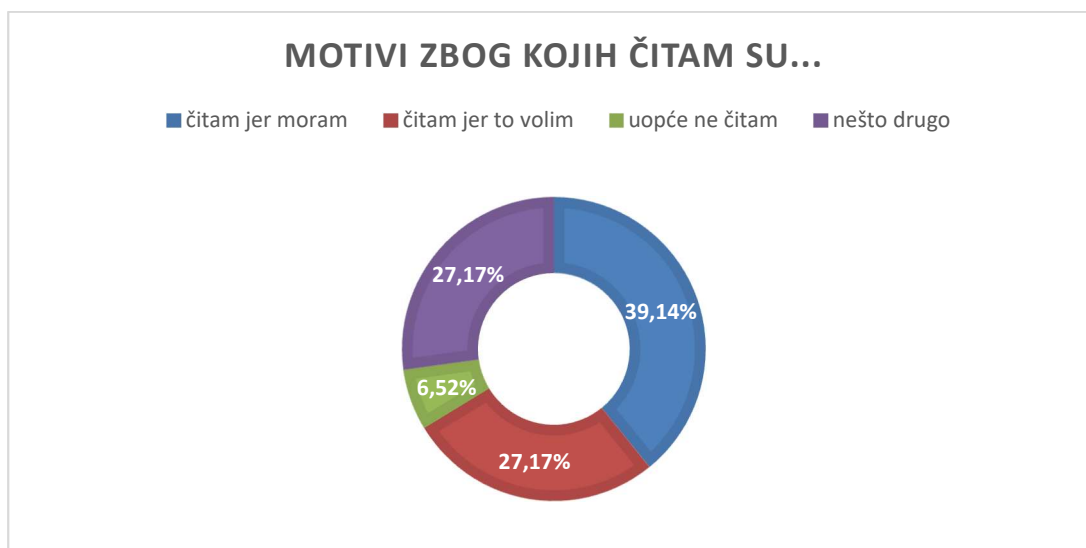
Grafikon 5 – Dobrovoljno čitanje doživljam kao...

Na pitanje koliko vremena dnevno provedu čitajući, 61 se ispitanik izjasnio da to radi manje od jedan sat (66.30%), 27 ispitanika čita dnevno jedan do dva sata (29.35%), a samo 4 ispitanika čitaju više od dva sata dnevno (4.35%) (Grafikon 6).

Grafikon 6 – Vrijeme koje dnevno provedem čitajući

Kada su se ispitanici trebali izjasniti koji su njihovi motivi za čitanjem, 36 ih je navelo kako čitaju jer moraju (39.14%), 25 ispitanika čita jer to voli (27.17%), 6 anketiranih ispitanika uopće ne čita (6.52%), dok ih se 25 izjašnjava za nešto drugo (27.17%): *čitam jer mi je zanimljivo* (7 ispitanika); *čitam da naučim nešto novo* (5 ispitanika); *čitam kad mi je dosadno* (3 ispitanika); *jer me to opušta* (2 ispitanika); *volim čitati članke na mobitelu; radi uspjeha u životu i boljeg sporazumijevanja s drugim ljudima; čitam kad moram popuniti vrijeme; dok čitam, isključim se iz stvarnog svijeta; opušta me, ali uglavnom SF; čitam kad nemam što za raditi; čitam kad mi se neko djelo čini zanimljivim; jer želim znati nešto novo ili mi je zanimljiva knjiga ili časopis; želim proširiti vokabular; volim čitati internetske članke o povijesti ili nekim dr. stvarima koje me zanimaju, dok knjige same po sebi baš i ne volim* (Grafikon 7).

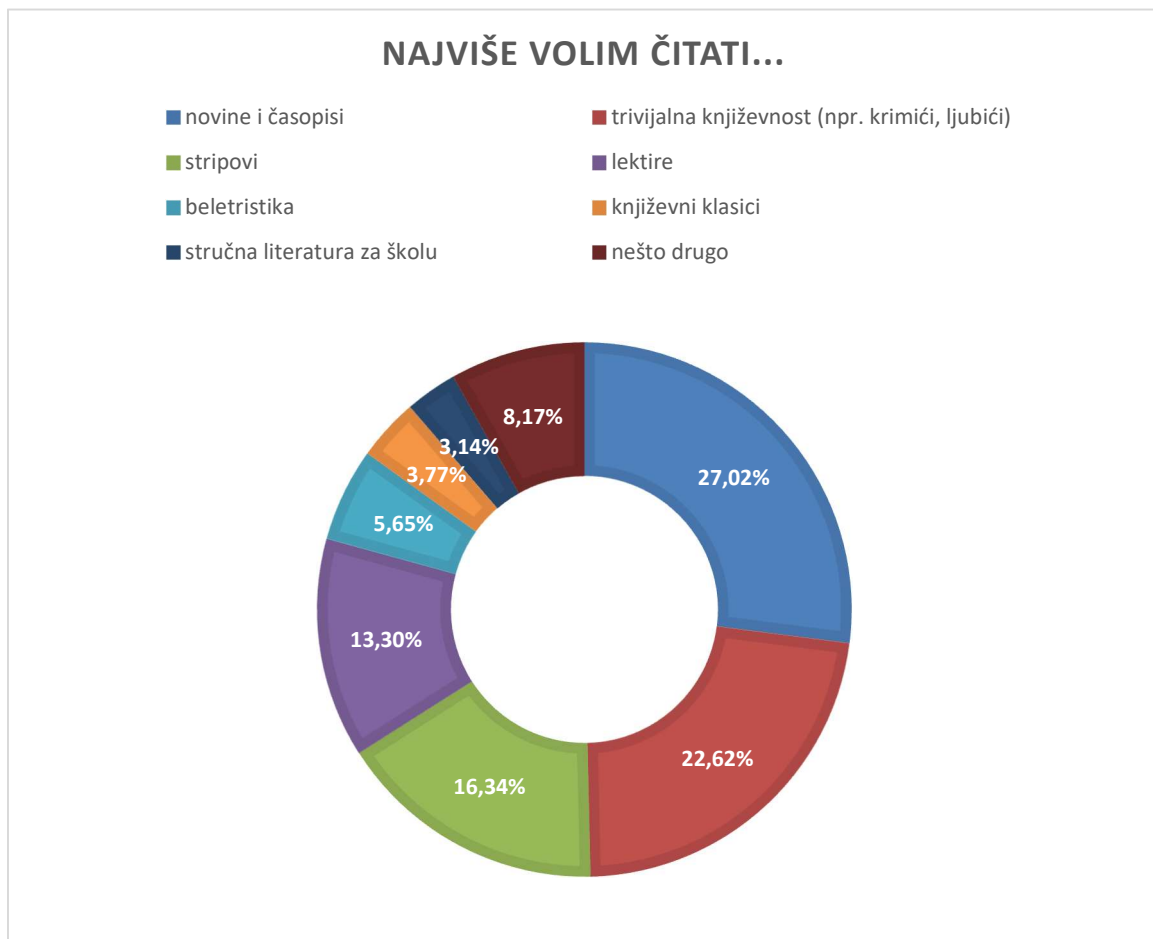
Grafikon 7 – Motivi zbog kojih čitam

III. Čitateljski izbor i interesi

Kad se učenike pitalo što najviše vole čitati, mogli su birati jedan ili više ponuđenih odgovora na anketnome listiću. Najpopularnije štivo među ispitanicima su novine i časopisi te su se za njih opredijelila 43 učenika (46.74%). Nakon toga slijedi trivijalna književnost (npr. *krimići, ljubići*) koju je istaknulo 36 učenika (39.13%). Na trećem su mjestu stripovi koje voli 26 učenika (28.26%), zatim lektire koje je birao 21 učenik (23%). Manji broj učenika, njih 9,

birao je beletristiku (9.78%), samo 6 učenika voli književne klasike (6.52%), a 5 stručnu literaturu za školu (5.43%). Pojedini učenici, njih 13, odlučili su se i za nešto drugo (14.13%): *sportske vijesti i sve vezano za nogomet; blogovi (2 učenika); razni članci; dokumentarni tekstovi; putopisi; vijesti; priče na Internetu; tekstovi o bendovima; internetski portali; ništa (3 učenika) (Grafikon 8).*

Grafikon 8 – Najviše volim čitati...

Mladim se ispitanicima ponudio niz različitih književnih žanrova, ali i literatura koja pripada diskurzivnim oblicima, od kojih su oni trebali izabrati pet prioriteta koji su im najzanimljiviji te ih poredati rednim brojevima od 1. do 5., počevši od najmanjeg broja koji označava najdraži prioritet. Književni žanrovi i ostala literatura koji su im bili ponuđeni u anketnome listiću su sljedeći: ratno-špijunske priče, trileri, horori, fantastična djela (znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage), avanturistički romani, književni klasici, drame, ljubavna i romantična djela, kriminalističke i detektivske priče, humoristična djela

(npr. o zgodama i nezgodama tinejdžera), adolescentski romani (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama, o školi, o intimnoj ljubavnoj tematici), djela o slavnim osobama te publicistika (npr. popularno-znanstvena djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije, putopisi). Ako se uzmu u obzir objedinjeni rezultati anketa koji se odnose i na djevojke i na mladiće, dolazi se do spoznaje da ispitanici najviše preferiraju horore. No, ukoliko ankete gledamo zasebno s obzirom na spol, djevojke i dalje najviše preferiraju horore, a kod mladića je situacija ponešto drugačija te se na listi njihovih prioriteta na prvome mjestu nalaze ratno-špijunske priče.

Suprotno tome, djela koja se najmanje čitaju, kada se rezultati anketa ne analiziraju posebno po spolu, su književni klasici. Gledajući pak ankete zasebno, mladićima su i dalje književni klasici na dnu liste prioriteta, dok je kod djevojaka situacija drugačija. Naime, djela koja su njima najmanje zanimljiva odnose se na publicistiku.

S obzirom na činjenicu da se analizom anketa došlo do spoznaje kako se čitalački ukus djevojaka i mladića poprilično razlikuje, rezultati ovog anketnog pitanja prikazani su u narednoj tablici posebno za muški, odnosno ženski spol, a na kraju se daje i objedinjeni rezultat. Književni žanrovi i ostala literatura rangirani su prema stupnju prioriteta, tj. od djela koja mlade najviše zanimaju pa do onih za koja nisu zainteresirani (*Tablica 1*).

LISTA PRIORITETA KNJIŽEVNIH ŽANROVA I OSTALE LITERATURE MEĐU MLADIM ISPITANICIMA (UČENICI 1., 2. i 3. RAZREDA SREDNJE ŠKOLE BEDEKOVČINA)			
	Mladići	Djevojke	UKUPNO
1.	<i>ratno-špijunske priče</i>	<i>horori</i>	<i>HORORI</i>
2.	<i>horori</i>	<i>ljubavna i romantična djela</i>	<i>RATNO-ŠPIJUNSKЕ PRIČЕ</i>
3.	<i>fantastična djela (znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage)</i>	<i>adolescentski romani (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama; o školi; o intimnoj</i>	<i>KRIMINALISTIČKE I DETEKTIVSKE PRIČЕ</i>

		<i>ljubavnoj tematici)</i>	
4.	<i>humoristična djela</i>	<i>kriminalističke i detektivske priče</i>	<i>HUMORISTIČNA DJELA</i>
5.	<i>kriminalističke i detektivske priče</i>	<i>ratno-špijunske priče</i>	<i>FANTASTIČNA DJELA (znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage)</i>
6.	<i>trileri</i>	<i>humoristična djela</i>	<i>LJUBAVNA I ROMANTIČNA DJELA</i>
7.	<i>avanturistički romani</i>	<i>avanturistički romani</i>	<i>ADOLESCENTSKI ROMANI (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama; o školi; o intimnoj ljubavnoj tematici)</i>
8.	<i>adolescentski romani (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama; o školi; o intimnoj ljubavnoj tematici)</i>	<i>trileri</i>	<i>TRILERI</i>
9.	<i>djela o slavnim osobama</i>	<i>fantastična djela (znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage)</i>	<i>AVANTURISTIČKI ROMANI</i>
10.	<i>publicistika (npr. popularno-znanstvena djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije, putopisi)</i>	<i>drame</i>	<i>DRAME</i>
11.	<i>ljubavna i romantična djela</i>	<i>književni klasici</i>	<i>DJELA O SLAVNIM OSOBAMA</i>
12.	<i>drame</i>	<i>djela o slavnim osobama</i>	<i>PUBLICISTIKA (npr.</i>

			<i>popularno-znanstvena djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije, putopisi)</i>
13.	<i>književni klasici</i>	<i>publicistika (npr. popularno-znanstvena djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije, putopisi)</i>	KNJIŽEVNI KLASICI

Tablica 1 – Lista prioriteta književnih žanrova i ostale literature među mladim korisnicima

Na pitanje koje teme i žanrovi trebaju biti u većoj mjeri zastupljeni u knjižničnoj zbirci za mlade, ispitanici daju različite odgovore. Valja napomenuti i da je od ukupno 92 učenika na pitanje odgovorilo njih 44 (47.83%).

Pregled njihovih prijedloga nalazi se u narednoj tablici (Tablica 2).

TEME I ŽANROVI KOJI PREMA MIŠLJENJU ISPITANIKA NISU U DOVOLJNOJ MJERI ZASTUPLJENI U KNJIŽNIČNIM ZBIRKAMA NARODNIH KNJIŽNICA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE		
VRSTA ŽANROVA/TEMATIKE KOJU PREDLAŽU ISPITANICI	BROJ ISPITANIKA	KONKRETNI ODGOVORI ISPITANIKA
HORORI I/ILI TRILERI	7	<i>Treba biti više horora. Horori. (4 odgovora) Horori i trileri. Trileri.</i>

ADOLESCENTSKA DJELA	7	<i>Adolescentska djela.</i> <i>Po meni moraju više biti zastupljeni neki romani za mlade.</i> <i>Trebaju biti više zastupljene teme naše dobi – o tinejdžerima.</i> <i>Ne posjećujem baš knjižnicu, ali mislim da bi trebali više biti zastupljeni romani za mlade s ljubavnim i seksualnim problemima mladih te njihov život tijekom odrastanja.</i> <i>Više knjiga o mladima, odrastanju i tinejdžerskim problemima.</i> <i>Teme koje se tiču nas mladih.</i> <i>Željela bih da je u knjižnici više tema koje se odnose na nas srednjoškolce, npr. ljubavne veze.</i>
DJELA KOJA OBRAĐUJU „TABU“ TEMATIKU	3	<i>Neke tabu teme.</i> <i>Teme koje su tabu.</i> <i>Tabui.</i>
HUMORISTIČNA DJELA	2	<i>Humoristična djela.</i> <i>Sve teme su zastupljene, možda bi moglo malo više biti humorističnih djela.</i>
KRIMINALISTIČKA DJELA	2	<i>Kriminalističke priče.</i> <i>Krimići.</i>
DJELA SPORTSKE TEMATIKE	2	<i>Teme o sportu.</i> <i>Sport.</i>
„LIFE COACH“ LITERATURA	2	<i>Teme o pravom motivacijskom putu u životu.</i> <i>Možda kako uspjeti u životu jer se mladi muče pronaći posao ili pokrenuti vlastiti – dobro bi im došao savjet.</i>

ZNANSTVENO-FANTASTIČNA DJELA	1	<i>Više novijih SF djela.</i>
POVIJESNA DJELA	1	<i>Djela o nekim povijesnim događajima.</i>
DISKURZIVNI OBLICI	1	<i>Putopisi i biografije.</i>
MITOVI I LEGENDE	1	<i>Mitovi i legende.</i>
STRIPOVI	1	<i>Stripovi.</i>
ZNANOST	1	<i>Znanost.</i>
TEMATIKA VEZANA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE	1	<i>Poljoprivredne teme.</i>
OSTALO	12	<i>Sve je zastupljeno. Mislim da je sve zastupljeno. Svi su žanrovi zastupljeni. Svega ima dovoljno. Ništa. (4 identična odgovora) Vjerojatno uvijek ima prostora za neke nove i zanimljive knjige. Ne znam. Ne znam kakav izbor ima knjižnica jer baš ne idem često u nju. Ne znam jer do sada koju sam god knjigu pročitao našao sam ju u knjižnici.</i>

Tablica 2 – Teme i žanrovi koji prema mišljenju ispitanika nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni u knjižničnim zbirkama Krapinsko-zagorske županije

Ispitanici su u anketi trebali dati i svoje mišljenje o tome smatraju li da neke teme nisu u dovoljnoj mjeri obuhvaćene u knjižnim zbirkama za mlade jer se u društvu smatraju tabuom te bi trebale biti zastupljene u većoj mjeri. Od ukupno 92 ispitanika 40 ih je dalo odgovor (43.48%), dok su 52 učenika preskočila spomenuto pitanje otvorenog tipa u anketnome listiću (56.52%). Analizom odgovora dolazi se do spoznaje da 25 ispitanika (27.17%) smatra da

danas više ne postoje tabu teme u djelima za mlade, tj. među njima prevladava mišljenje da u knjižnim zbirkama svojih narodnih knjižnica mogu naći sve što trebaju. Nadalje, 7 ispitanika (7.61%) navelo je kako se u knjižnoj zbirci za mlade nepotrebno izbjegavaju djela seksualne, odnosno intimne tematike, 1 ispitanik (1.1%) smatra da bi mladima trebalo ponuditi više tema vezanih za realan život te ozbiljne ljudske probleme, 2 ispitanika (2.17%) navode kako su sve teme u knjižnim zbirkama za mlade obuhvaćene u dovoljnoj mjeri, a 5 ispitanika (5.43%) izjasnilo se da ne zna jesu li neke teme izostavljene iz zbirke za mlade zbog neprimjerenosti.

Na kraju, ispitanici su se trebali izjasniti vole li čitati novine i časopise te, ukoliko da, koji ih sadržaji, odnosno naslovi najviše zanimaju.

Što se tiče čitanja novina, 43 ispitanika (46.74%) izjasnilo se da ih redovito čita, dok ih 49 ne voli čitati (53.26%). Onima koji su potvrdno odgovorili na pitanje postavljeno je potpitanje da izaberu koji ih sadržaji najviše zanimaju te su mogli birati jedan ili više od sljedećih ponuđenih odgovora: *reklame, svijet zabave i slavnih, politika, horoskop, sport, redovne kolumne, nešto drugo*. Rezultati su bili sljedeći: novinski sadržaj *svijet zabave i slavnih* dobio je 27 glasova (62.79%), *sport* je s 26 glasova zauzeo drugo mjesto (60.47%), zatim, slijedi *horoskop* s 13 glasova (30.23%), *reklame* je biralo 9 ispitanika (20.93%), *politiku* 8 ispitanika (18.60%), dok *redovne kolumne* zanimaju 3 ispitanika (6.98%). Također, 8 je ispitanika (18.60%) navelo još nekoliko sadržaja pod *nešto drugo*, koji nisu bili ponuđeni u anketnome listiću: *vijesti, križaljke* (2 ispitanika), *vicevi, tehnologija (automobili, računala, mobiteli), crna kronika, novosti iz svijeta, vicevi*.

Vezano za čitanje časopisa, 54 ispitanika (58.70%) potvrdno je odgovorilo na pitanje vole li čitati časopise, a 38 negativno (41.30%). Na kraju, ispitanici koji su se opredijelili da vole čitati časopise trebali su zaokružiti jedan ili više ponuđenih naslova časopisa koje najviše preferiraju: *Cosmopolitan, Elle, Gloria, Story, JoomBoos, OK, National Geographic, Meridijani, PC Chip, Bug, nešto drugo*. Časopis *OK* izabralo je 30 ispitanika (55.55%), *JoomBoos* 26 ispitanika (48.15%), *Gloriju* 18 ispitanika (33.33%), *National Geographic* 13 ispitanika (24.07%), *Story* 11 ispitanika (20.37%), *Meridijane* 8 ispitanika (8.70%), *Cosmopolitan* 7 ispitanika (12.96%), *Bug* 3 ispitanika (5.55%), *PC Chip* 2 ispitanika (3.70%), dok časopis *Elle* nitko nije izabrao. Također, 3 ispitanika (5.55%) su odabrala *nešto drugo* te dopisala svoje favorite: *Miss7, Teen, Hrvatska pčela* (poljoprivredni časopis). Posljednji časopis u anketi je, pretpostavlja se, naveden jer su ispitanici bili i učenici koji se školuju za zanimanje agrotehničar/agrotehničarka.

Ono što također valja napomenuti jest činjenica da se spomenuti podaci vezani za časopise odnose na objedinjenu anketu, tj. rezultate vezane za oba spola. Kada bismo to pitanje na anketnome listiću analizirali odvojeno, tj. posebno za mladiće i posebno za djevojke, poredak prioriternih časopisa bio bi drugačiji. Stoga, u nastavku donosimo i tablicu prioriternih naslova časopisa koji zanimaju mladiće, odnosno djevojke (*Tablica 3*).

NAJPOPULARNIJI ČASOPISI MEĐU MLADIM ISPITANICIMA (UČENICI 1., 2. i 3. RAZREDA SREDNJE ŠKOLE BEDEKOVČINA)			
	Mladići	Djevojke	UKUPNO
1.	<i>National Geographic</i> (10 ispitanika / 50%)	<i>OK!</i> (25 ispitanika / 73.53%)	<i>OK!</i> (30 ispitanika / 55.55%)
2.	<i>JoomBoos</i> (9 ispitanika / 45%)	<i>JoomBoos</i> (17 ispitanika / 50%)	<i>JoomBoos</i> (26 ispitanika / 48.15%)
3.	<i>Meridijani</i> (6 ispitanika / 30%)	<i>Gloria</i> (16 ispitanika / 47.06%)	<i>Gloria</i> (18 ispitanika / 33.33%)
4.	<i>OK!</i> (5 ispitanika / 25%)	<i>Story</i> (8 ispitanika / 23.53%)	<i>National Geographic</i> (13 ispitanika / 24.07%)
5.	<i>Bug</i> (3 ispitanika / 15%) <i>Story</i> (3 ispitanika / 15%)	<i>Cosmopolitan</i> (6 ispitanika / 17.65%)	<i>Story</i> (11 ispitanika / 20.37%)
6.	<i>PC Chip</i> (2 ispitanika / 10%) <i>Gloria</i> (2 ispitanika / 10%)	<i>National Geographic</i> (3 ispitanika / 8.82%) <i>Bug</i> (3 ispitanika / 8.82%)	<i>Meridijani</i> (8 ispitanika / 8.70%)
7.	<i>Cosmopolitan</i> (1 ispitanik / 5%)	<i>Meridijani</i> (2 ispitanika / 5.88%) Nešto drugo: <i>Miss7, Teen</i>	<i>Cosmopolitan</i> (7 ispitanika / 12.96%)

		(2 ispitanika / 5.88%)	
8.	<i>Nešto drugo:</i> <i>Hrvatska pčela</i> <i>(poljoprivredni časopis)</i> (1 ispitanik / 5%)	-	<i>Bug</i> (3 ispitanika / 5.55%)
9.	-	-	<i>PC Chip</i> (2 ispitanika / 3.70%)
10.	-	-	<i>Nešto drugo:</i> <i>Hrvatska pčela</i> <i>(poljoprivredni časopis),</i> <i>Miss7, Teen</i> (3 ispitanika / 5.55%)

Tablica 3 – Najpopularniji časopisi među mladim ispitanicima

6.3.4. Interpretacija istraživanja

Nakon provedenog istraživanja te analize dobivenih rezultata valja se vratiti na početno postavljene pretpostavke.

1. Mladi ne vole čitati u slobodno vrijeme.

Pretpostavka je bila da mladi ispitanici Srednje škole Bedekovčina ne vole čitati, no rezultati ankete daju pomalo drugačije rezultate. Iako su gotovo izjednačeni, ipak prednjači postotak učenika koji vole čitati (54.35%) nad postotkom onih koji to ne vole raditi (45.65%).

2. Mladi uglavnom čitaju samo kada moraju, npr. školske lektire.

Pretpostavka da mladi ispitanici čitaju iz razloga što moraju, npr. lektirna djela, nije se pokazala u potpunosti točnom. Činjenica je da dosta velik postotak učenika Srednje škole

Bedekovčina ima negativan stav prema čitanju, tj. čitaju upravo iz razloga jer moraju (39.14%) ili pak navode da uopće ne čitaju (6.52%), no više od polovice ispitanika (54.35%) čita jer to voli ili su se izjasnili za nešto slično (npr. čitaju jer im je zanimljivo, žele naučiti nešto novo, čitaju kada im je dosadno, čitaju radi boljeg uspjeha u životu i zato što ih to opušta).

3. Mladi više vole čitati novine i časopise nego knjige.

Hipoteza da mladi više vole čitati časopise i novine nego knjige pokazala se istinitom, barem vezano za istraživanje provedeno među učenicima Srednje škole Bedekovčina. Naime, kada su im u anketnome listiću bile ponuđene razne vrste tekstova te su oni pritom mogli izabrati jedno ili više od navedenog što najviše preferiraju, najveći postotak (46.74%) dobile su upravo novine i časopisi. Također, neki su učenici u istome pitanju odabrali i opciju nešto drugo (14.13%) te se pritom izjašnjavali da vole čitati vijesti, informacije o bendovima, razne članke, sportske vijesti i sve vezano za nogomet te internetske portale, što također ukazuje na njihovu orijentiranost prema medijima, novinskim tekstovima i časopisima. Ako se pojedinačno gleda na čitanje novina, odnosno časopisa, mladi više preferiraju časopise. Tako je na pitanje vole li čitati časopise 58.70% ispitanika odgovorilo potvrdno, dok je na isto pitanje vezano za novine potvrdno odgovorilo 46.74% ispitanika.

Što se tiče književnih djela i ostale literature, nakon novina i časopisa najviše se čita trivijalna književnost (39.13%)

4. Mladi više voli čitati razne književne žanrove nego djela diskurzivnog karaktera.

Uvidom u analizu rezultata dolazi se do spoznaje da mladi ispitanici Srednje škole Bedekovčina više vole čitati književna djela nego diskurzivne vrste. Od ukupno trinaest ponuđenih književnih žanrova te ostalih vrsta literature u anketnome listiću, publicistika je zauzela tek pretposljednje, dvanaesto mjesto, dok su horori, ratno-špijunske i kriminalističke priče, fantastična djela te adolescentski i ljubavni romani izrazito popularni među mladima.

5. *Ukus mladića i djevojaka razlikuje se po pitanju knjižne građe, tj. djevojke preferiraju ljubavne romane i književne klasike, a mladići fantasy, kriminalističke romane te horore i trilere.*

Spomenuta teza pokazala se djelomično točnom jer kada se od mladih u anketnome listiću tražilo da naprave svoju listu prioriteta s obzirom na književne žanrove koje najviše vole čitati, rezultati koji se odnose na interese mladića su relativno očekivani: najviše preferiraju ratno-špijunske priče, zatim horore, fantastična djela, humoristična djela, kriminalističke priče i trilere. Rezultati koji se odnose na interese djevojaka odstupaju od zadane pretpostavke. Naime, one na prvo mjesto stavljaju horore, ljubavni romani nalaze se na drugome mjestu njihove liste prioriteta, dok su književni klasici potpuno nepopularni, tj. zauzeli su mjesto pri dnu ljestvice, tek jedanaesto.

6. *Djevojke vole čitati časopise poput Cosmopolitana, Glorije, OK-a i JoomBoosa, a mladići one vezane za računala i općenito tehnologiju, npr. Bug i PC Chip.*

Navedena pretpostavka nije u potpunosti točna. Analiza anketnih listića zaista je pokazala da djevojke vole čitati časopise u kojima se pojavljuje tematika vezana za muško-ženske odnose, modu, glazbu te svijet poznatih i slavni. Tako se na prvome mjestu nalazi mladenački časopis *OK*, zatim *JoomBoos*, a nakon toga slijede *Gloria*, *Story* i *Cosmopolitan*. Situacija nije ista kod mladića. Očekivalo se da će preferirati časopise koji se odnose na računala i tehnologiju, no *Bug* i *PC Chip* tek su peti i šesti po redu na listi njihovih prioriteta. Dolazi se do spoznaje da mladići ipak više vole popularnoznanstvene tekstove, ali i one vezane za muško-ženske odnose, glazbu te svijet poznatih i slavni. Analizom anketa tako je utvrđeno da prvo mjesto zauzima popularnoznanstveni časopis *National Geographic*, drugo mjesto mladenački časopis *JoomBoos*, treće mjesto popularnoznanstveni *Meridijani*, a četvrto mjesto *OK*.

7. *Mladi rijetko čitaju poučne časopise poput Meridijana i National Geographica.*

Spomenuta se teza odnosi samo na djevojke, ali ne i mladiće, što je argumentirano kod prethodno navedene pretpostavke. Dakle, istraživanjem je dokazano da mladići preferiraju

popularnoznanstvene tekstove, dok se *National Geographic* i *Meridijani* s obzirom na listu prioriteta kod djevojaka nalaze tek na šestom i sedmom mjestu.

8. *Mladi rijetko posjećuju narodne knjižnice, dakle nisu u potpunosti upoznati s knjižnom građom koja im se nudi i ne mogu procijeniti jesu li sve teme u knjižnim zbirkama za mlade zastupljene u dovoljnoj mjeri.*

Na pitanje koje teme i žanrovi trebaju biti u većoj mjeri zastupljeni u knjižnoj zbirci za mlade od ukupno 92 učenika odgovorilo ih je manje od 50%, točnije, 44 učenika (47.83%), što je vjerojatno rezultat toga da više od polovice ispitanika ne posjećuje narodne knjižnice pa ni ne zna koja se građa za mlade tamo nudi. Učenici koji češće posuđuju knjižnu građu najviše se izjašnjavaju da bi knjižna zbirka trebala sadržavati više djela koja su žanrovski okarakterizirana kao horori te djela za mlade koja tematiziraju adolescentske probleme. Također, samo manji broj ispitanika smatra da se u narodnim knjižnicama u zbirkama za mlade izbjegavaju određene teme. Naime, od 40 ispitanika (43.48%), koliko ih je odgovorilo na pitanje, veći dio, njih 25 (27.17%), smatra da u današnje vrijeme nema više tabu tema u djelima za mlade i da se otvoreno progovara o svemu, dok 7 ispitanika (7.61%) navodi kako se u knjižnim zbirkama nepotrebno izbjegavaju djela intimne i seksualne tematike.

Posljednja pretpostavka tako se pokazala relativno točnom jer više od polovice ispitanih korisnika ne zna koja je sve vrsta knjižne građe zastupljena u narodnim knjižnicama, a također, većina onih koji posuđuju građu do sada su mogli pronaći sve što ih je zanimalo, pa tako i sadržaje koji su se, barem u starijim razdobljima, smatrali neprimjerenima.

7. Zaključak

Mladi su kao korisnici u narodnim knjižnicama dugi niz godina bili zanemarivani. Pojava modernih odjela za mlade seže tek u devedesete godine dvadesetog stoljeća, što znači da su do tada spomenutu skupinu često preusmjeravali na dječji odjel ili onaj za odrasle, ovisno o tome kojoj je od tih dviju korisničkih grupa mladi pojedinac bio bliži s obzirom na dob. Kada su mladi napokon prepoznati kao specifičan sloj korisnika knjižnice koji tek doživljavaju vrhunac psihičkog i socijalnog sazrijevanja te imaju jedinstvene obrazovne, čitateljske i kulturne potrebe, počela im se posvećivati veća pažnja. Tako se sve više počelo brinuti o tome da u knjižnicama bude zastupljena ponuda raznolike i zanimljive književne građe te ostale literature koja će mlade privući u knjižnicu, odnosno kratiti im slobodno vrijeme ili pomagati u rješavanju školskih zadaća.

Nije prošlo dugo vremena te su se knjižnice susrele s novim izazovima. Naime, mladi su se bitno promijenili u odnosu na prethodne generacije zahvaljujući razvoju tehnologije te Internetu koji je u današnje vrijeme sveprisutan. Većina njih tako više nema potrebu posjećivati knjižnicu kada ih od zabavnih sadržaja doslovno dijeli jedan klik miša koji će im omogućiti spajanje na Internet na kojem mogu pronaći što god požele. Knjižnice su sve više, unatoč odgovarajućoj opskrbljenošću građom, u očima mladih poistovjećivane s nečim što je zastarjelo, nemoderno i služi samo ispunjavanje obaveza vezanih uz školu. Kako bi odgovorili na zahtjeve i želje mladih korisnika, knjižničari trebaju dobro poznavati navike novih generacija, biti spremni na suradnju i promjene te stalno pratiti trendove kojima su tinejdžeri podložni.

Istraživanje provedeno u trima knjižnicama Krapinsko-zagorske županije vezano za nabavnu politiku po pitanju izgradnje knjižničnih zbirki za mlade pokazalo je da se djelatnici zaduženi za nabavu građe maksimalno trude kako bi ciljanoj skupini osigurali kvalitetno i suvremeno štivo. Osim što podrazumijevaju da se pri odabiru građe obavezno treba voditi kvalitetom, vrlo im je važna riječ te želje samih korisnika koji će, uostalom, tu građu najviše koristiti.

Ako se usporede odgovori intervjuiranih djelatnika knjižnica Krapinsko-zagorske županije s rezultatima anketa provedenim među učenicima Srednje škole Bedekovčina, zamijetit ćemo da se interesi učenika uvelike poklapaju s onime što su navodili i sami djelatnici kada ih se pitalo da se izjasne o najzastupljenijoj građi za mlade u svojoj knjižnici, odnosno da pokušaju objasniti što njihovi mladi korisnici preferiraju. Vidljivo je, dakle, da su djelatnici zaista

angažirani u pokušaju da približe mlade knjižnicama i upoznati su s njihovim interesima, ali to očito nije dovoljno jer je istraživanje također pokazalo da posjećenost knjižnica i navika čitanja kod mladih nije na najvišoj razini.

Zaključuje se kako krivac tome nije nabavna politika kojom se knjižnice vode tijekom izgradnje svojih zbirki, već problem leži u drugim stvarima.

Prvi razlog možda je taj da knjižnice u kojima je provedeno istraživanje nemaju posebne odjele za mlade na kojima bi korisnici mogli češće boraviti, međusobno se družiti te razmjenjivati iskustva. Lijepo uređen prostor za spomenutu dobnu skupinu u kojem se nude njima bliski sadržaji, poput raznih medija, glazbe, videoigara te drugih popularnih trendova, zasigurno bi privukli dio korisnika koji knjižnicu više ne bi smatrali staromodnom riznicom knjiga. Drugi potencijalni razlog odnosi se na nedovoljnu ponudu inovativnih i zanimljivih programa izbirljivim mladima, npr. vezanih za njihove hobije ili gostovanja poznatih i popularnih osoba koje im se sviđaju.

Dakako, ovdje treba povući crtu i naglasiti da provedba takvih usluga zahtijeva poprilično velike financijske izdatke, što je najveći kamen spoticanja gotovo svake knjižnice, ponajviše onih koje su smještene u manjim sredinama, kao što je slučaj s knjižnicama u kojima je provedeno ovo istraživanje.

Ono što je ipak lakše izvedivo, a može utjecati na naviku odlaska u narodne knjižnice te usvajanje kulture čitanja jest zadatak knjižnice da pokuša privući korisnike već od malih nogu, nudeći im razne, lakše financijski provedive programe, i tako usaditi u svijest naviku odlaska u knjižnicu i u kasnijoj dobi.

Literatura i izvori

1. Cenzura. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11246> (12.11.2020.)
2. Gradska knjižnica Zlatar. Dostupno na: <http://www.knjiznica-zlatar.hr/> (12.11.2020.)
3. Grgić, I.; Kotromanović, E.; Martinović, I. Užitak u čitanju : teme u literaturi za mlade objavljene u Hrvatskoj 2016. – 2019. godine. Anafora 2, 6(2019), str. 287-326. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=336391 (16.11.2020.)
4. Grosman, M. U obranu čitanja : Čitatelj i književnost u 21.stoljeću. Zagreb : Algoritam, 2010.
5. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International
6. Higin, S. I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009.
7. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
8. Index librorum prohibitorum. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27289> (12.11.2020.)
9. Kernek-Sredanović, M. Književni interesi djece i omladine. Zagreb : Školske novine, 1985.
10. Knjižnica Zabok. Dostupno na: <http://knjiznica-zabok.hr/> (12.11.2020.)
11. Kolanović, M. Jedan roman i Omladina na putu bratstva. Poetika osporavanja romana Čangi Alojza Majetića // Desnični susreti 2010. : zbornik radova / Roksandić, Drago ; Cvijović, Javorina, Ivana (ur.). Zagreb : Filozofski fakultet u Zagrebu, Centar za komparativnohistorijske i interkulturne studije Plejada d.o.o., 2011. Str. 137 – 159.
12. Lacković-Grgin, K. Psihologija adolescencije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2006.
13. Lavrenčić Vrabec, D. Bol odrastanja : droge, seks i... // Tabu teme u književnosti za djecu i mladež : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2002.
14. Majetić, Alojz. // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=38185> (12.11.2020.)
15. Maleš, D. Između djetinjstva i zrelosti. Đakovo: Temposhop, 1995.
16. Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina. Dostupno na: <https://www.knjiznica.hr/knjiznice/?id=230> (12.11.2020.)

17. Salinger, J(erome) D(avid). // Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54190> (12.11.2020.)
18. Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj : nove ideje za zahtjevnu publiku. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 15-30.
19. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
20. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (16.11.2020.)
21. Stipčević, A. Cenzura u knjižnicama. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1992.
22. Stipčević, A. O savršenom cenzoru : iliti protiv štetnih knjiga i njihova autora. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1994.
23. Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : Naklada Benja, 2000.
24. Stričević, I.; Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 1-34. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/81288> (16.11.2020.)
25. Širac, L. Cenzura dječje književnosti i lektirnih naslova // Jat – časopis studenata kroatistike. 3(2017), str. 7. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/192984> (12.11.2020.)
26. Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994.
27. Visinko, K. Čitanje. Poučavanje i učenje. Zagreb : Školska knjiga, 2014.

Prilozi

Prilog 1 – prikaz ankete

ANKETA

I. Podaci o ispitaniku

1. Zaokruži spol: a) muško b) žensko

2. Upiši razred koji pohađaš:

3. Upiši ime smjera za koji se školuješ:

II. Čitateljski motivi

4. Voliš li čitati: a) DA b) NE

5. Čitanje na koje se odlučuješ doživljavaš kao:

a) priliku da saznaš/naučiš nešto novo b) razbibrigu i zabavu

c) bijeg od problema i stvarnog života d) nešto drugo (dopiši):

6. Koliko vremena dnevno provedeš čitajući?

a) < 1 sat b) 1-2 sata c) > 2 sata

7. Koji su tvoji motivi za čitanjem?

a) čitam jer to volim b) čitam jer moram

c) uopće ne čitam d) nešto drugo (dopiši):

III. Čitateljski izbor i interesi

8. Što najviše voliš čitati? (Moguće je zaokružiti više odgovora.)

a) književne klasike b) beletristiku

c) stručnu literaturu za školu d) lektire

e) trivijalnu književnost (npr. krimići, ljubići) f) stripove

g) novine i časopise h) nešto drugo (dopiši):

9. Iz sljedećeg popisa izaberi 5 djela koja su ti prema tematsko-žanrovskim obilježjima najzanimljivija te ih rangiraj od 1 do 5 (Počni s brojkom 1 – djelo koje ti se najviše sviđa; brojke upisuj na prazne crte ispred riječi.)

___ ratno-špijunske priče

___ trileri

- horori
- fantastična djela (npr. znanstvena fantastika, mitologija, legende, sage)
- avanturistički romani
- književni klasici
- drame
- ljubavna i romantična djela
- kriminalističke i detektivske priče
- humoristična djela (npr. o zgodama i nezgodama tinejdžera)
- adolescentski/romani za mlade (npr. o tinejdžerskim problemima, o odrastanju, o ljubavnim mladenačkim vezama, o školi, o intimnoj ljubavnoj tematici)
- djela o slavnim osobama
- publicistika (npr. znanstveno-popularna djela, teme vezane za medicinu, religiju, glazbu, povijest, biografije)

10. Koje teme i žanrovi, po tebi, trebaju biti više zastupljeni u knjižnici, a trenutno nisu?

11. Smatraš li da neke teme nisu u dovoljnoj mjeri obuhvaćene u knjižničnim zbirka za mlade jer se u društvu smatraju tabuom, iako bi, po tebi, trebale biti? Ukoliko da, o kojim se temama radi?

12. Voliš li čitati novine? a) DA b) NE

13. Ukoliko si na prethodno pitanje odgovorio/la potvrdno, zaokruži što te vezano za sadržaj u novinama najviše zanima. (Moguće je zaokružiti više odgovora.)

a) reklame	b) svijet zabave i slavni	c) politika
d) horoskop	e) sport	f) redovne kolumne
g) nešto drugo:		

14. Voliš li čitati časopise? a) DA b) NE

15. Ukoliko si na prethodno pitanje odgovorio/la potvrdno, zaokruži o kojem se časopisu/časopisima radi. (Moguće je zaokružiti više odgovora.)

a) Cosmopolitan	b) Elle	c) Gloria
d) Story	e) Joomboos	f) OK
g) National Geographic	h) Meridijani	i) Bug
j) PC Chip	k) nešto drugo:	

Prilog 2 – popis grafikona

Grafikon 1 – Spol ispitanika.....	60
Grafikon 2 – Razred koji pohađaju ispitanici.....	60
Grafikon 3 – Zanimanje za koje se ispitanici obrazuju.....	61
Grafikon 4 – Voliš li čitati?.....	61
Grafikon 5 – Dobrovoljno čitanje doživljavam kao.....	62
Grafikon 6 – Vrijeme koje dnevno provedem čitajući.....	62
Grafikon 7 – Motivi zbog kojih čitam.....	63
Grafikon 8 – Najviše volim čitati.....	64

Prilog 3 – popis tablica

Tablica 1 – Lista prioriteta književnih žanrova i ostale literature među mladim korisnicima.	67
Tablica 2 – Teme i žanrovi koji prema mišljenju ispitanika nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni u knjižničnim zbirkama Krapinsko-zagorske županije	69
Tablica 3 – Najpopularniji časopisi među mladim ispitanicima	72

Nabavna politika narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije u izgradnji knjižničnih zbirki za mlade

Sažetak

U ovome radu bit će riječi o nabavnoj politici narodnih knjižnica Krapinsko-zagorske županije vezanoj za izgradnju knjižničnih zbirki za mlade, s naglaskom na knjižnu građu. Istaknut će se mladi kao posebna korisnička skupina kojoj knjižnica, želi li ju zadržati, treba ponuditi raznolik, suvremen i zanimljiv sadržaj. Stoga, općenito će se proučavati postupci izgradnje knjižničnih zbirki za mlade, kao i nabavna politika kojom se knjižnice najčešće vode prilikom odabira građe. Nakon toga će se dati prikaz konkretnog istraživanja, i to u dvije faze. Prvo će se istražiti kakvom se nabavnom politikom vode narodne knjižnice Krapinsko-zagorske županije s obzirom na odabir građe za mlade, a nakon toga i koja je vrsta knjižne građe najzastupljenija u njihovim zbirkama. Drugi dio istraživanja bit će posvećen mladim korisnicima knjižnica Krapinsko-zagorske županije te je cilj utvrditi kakvi su njihovi čitateljski interesi, odnosno koje im vrste knjižne građe najviše odgovaraju. Na taj način dolazi se i do spoznaje u kojoj su mjeri nabavna politika knjižnica Krapinsko-zagorske županije u koraku sa željama i potrebama svojih korisnika. Osim toga, u radu se otvara tema vezana za tabuizirane motive u djelima za mlade te pitanje njihove primjerenosti. Iznijet će se kratki prikaz primjera cenzure nepoželjnih sadržaja u knjigama za mlade tijekom povijesti te istražiti postoje li i danas „problematicne“ teme kojima, po nekima, nije mjesto u knjižničnim zbirkama za mlade te kakvim se stavom knjižnice Krapinsko-zagorske županije vode s obzirom na spomenutu problematiku.

Ključne riječi: knjižnične zbirke za mlade, mladi i narodne knjižnice, čitateljski interesi mladih, knjižna građa za mlade, nabavna politika knjižnica, mladi i tabu teme

Development policy in the development of library collections for the young: The case of public libraries in Krapina-Zagorje County

Summary

This work is dealing with the collection development policy and development of library collections for young people in the public libraries of Krapina-Zagorje County, with the emphasis on book collection. Young people are presented as a specific user group that should be offered various, contemporary and interesting content in order to retain them as library users. Therefore, the work will investigate the development of library collection intended for young people and also the development policy that a library has when selecting its collection. A two-phase research will be conducted.

First part of the research explores the ways in which public libraries of Krapina-Zagorje County develop their collections for the young; then it explores their collection development policy and also finds out which book genres are mostly represented in the collections.

The second part of the research is dedicated to young people as library users, and its goal is to determine their reading interests, that is, which book genres suit them best. It also investigates to which extent the collection development policy of libraries in Krapina-Zagorje County is up to date with the wishes and needs of their young users.

Finally, there is also the topic of taboo motifs in literary works for the young and the question of their appropriateness.

The paper will present through few examples the censorship of unwanted content in books for young people during the 20th century. It will also explore whether there are some controversial topics which are not represented in the library collections for the young today and explore the attitude of Krapina-Zagorje County libraries and their collection development policies towards such topics.

Key words: library collections for the young, the young and the public libraries, reading interests of the young, book collection for the young, collection development policy, the young and taboo topics